

Фото Олександра Литвиненка

Прогнози проти антидержавного курсу партії влади

15 червня 2012 року в Києві відбулося розширене зібрання Головної ради Всеукраїнського товариства "Просвіта" імені Тараса Шевченка. До участі в сесії, присвяченій мовній ситуації в Україні, запросили вчених-мовознавців, представників громадських організацій національно-державницького спектра. На Головну раду прибули голови обласних об'єднань "Просвіти", у Кобзарській світлиці Українського дому до них приєдналися письменники, українознавці, науковці, народні депутати попередніх і нинішнього скликань Верховної Ради.

Як протистояти намірам влади розколоти країну і спровокувати громадянський конфлікт, що проявилися схваленням у першому читанні проекту закону "Про засади державної мовної політики" авторства регіоналів Ківалова—Колесніченка? Як самоорганізуватися на захист конституційних прав українцям? Де, коли і як організувати акції протесту проти зазіхань антиукраїнської влади та проросійських агентів на українську мову, захистити її державний статус, її вільний розвиток і застосування на всій території України?

Про все це читайте в нотатках журналістів "Слова Просвіти" із сесії Головної ради ВУТ "Просвіта" ім. Тараса Шевченка.

Фото Олександра Литвиненка

Зі вступним словом виступив **Павло МОВЧАН**, голова ВУТ "Просвіта" ім. Т. Г. Шевченка, народний депутат України:

— 3 ухваленням у першому читанні владною більшістю Верховної Ради України законопроекту Ківалова—Колесніченка мовне питання виходить за межі внутрішньополітичних проблем, воно стає дестабілізуючим фактором і європейської безпеки. Україну й українців підступно, тупо й уперто штовхають на шлях балканізації. Ось чому ми обов'язково мусимо звернутися до Ради Європи, і таке звернення готує Центральне правління. Нестабільність у 45-мільйонній державі у центрі Європи може здетонувати на весь світ. Противники європейського розвитку України посилено готують цей сценарій. Костянтин Затулін ще недавно — персона нон грата, а сьогодні — один із провідних виконавців проекту "руссій мір", перебуває в Україні вже тривалий час. Скоординовано працюють російські аналітичні центри, які готують програми і сценарії реалізації імперського наступу на нашу державу, асиміляції та знищення українського народу через головний чинник його ідентифікації — українську мову. У такій ситуації "Просвіта" закликає суспільство до самооборони. Мовне питання стало однозначно політичним.

Події 5 червня у Верховній Раді показали, що опозиція не розуміє загрози від наслідків введення двомовності. Сьогодні зміщуються акценти перерозподілу або зміни влади. На перший план виходять не лише проблеми володіння національними ресурсами, а й захист Української держави. Як нам боронити Україну? Першим пунктом у зверненні до просвітан є залик до самоорганізації (за формулою Євгена Серстюка). Ці форми самоорганізації уже фактично почали проявлятися, коли звідусіль 5 червня в Києві до стін Верховної Ради, Адміністрації Президента, до держадміністрацій у різних містах України вийшов народ і сказав своє "Ні!" провокаційному законопроекту. Але чи спроможні ми підняти потужну українську хвилю? Від того, наскільки дужою і грізною вона буде, залежить і наш успіх.

Закінчення на стор. 2–5

Небезпечні політичні ігри

Петро АНТОНЕНКО

У столичній агенції УНІАН Всеукраїнське товариство "Просвіта" провело прес-конференцію, тема якої — надзвичайні загрози для державності, пов'язані з "протягуванням" через парламент одіозного мовного законопроекту Ківалова—Колесніченка.

У прес-конференції взяли участь голова "Просвіти", народний депутат **Павло Мовчан**, перший заступник голови УНП, член Головної ради "Просвіти" народний депутат **Іван Заєць**, доктор юридичних наук, професор, президент ВГО "Асоціація українських правників" **Василь Костицький**, доктор юридичних наук, професор **Володимир Василенко**, письменник, критик, перекладач **Дмитро Дроздовський**.

У вступному слові Павло Мовчан зазначив, що провладна більшість парламенту подає ситуацію так, що ухвалення цього мовного закону — справа вирішена, попри величезне збурення, яке він викликав у нашому суспільстві. Насправді ж суспільна напруга лише наростає, адже це не якийсь черговий законопроект, що його проштовхує правляча коаліція, а замах на основи державності, по суті, початок її демонтажу. Це нагадає 30-ті роки, коли починалося все з відомого політичного процесу над Спілкою визволення України, а продовжилось Голодомором, терором, розстрілами, депортаціями цілих народів. Різниця лише у тому, що нині цей наступ на державність і демократію має начебто демократичну форму, через парламент. Характерно, що він ведеться якраз напередодні Дня Конституції України. Тому "Просвіта" закликає всі патріотичні, державницькі сили України стати на захист одного з основних положень Конституції — державного статусу української мови.

Влада перейшла рубікон, зазначив у своєму виступі Іван Заєць. Він наголосив, що цей мовний законопроект край небезпечний для суспільства, держави з кількох причин. Перша — він ксенофобський, розпалює міжнародну ворожнечу, різко звужує конституційні права корінної нації — українців. Друга — законопроект сепаратистський, містить загрозу розчленування держави за мовною ознакою, утворення на її території практично невідконтрольних місцевих "князівств".

Володимир Василенко як правник вказав на низку грубих порушень законодавства вже на стадії підготовки, подання в Раду і внесення на голосування цього законопроекту. Зокрема обманом є твердження авторів проекту, що впровадження цього закону не потребує додаткових бюджетних витрат. Насправді ж ідеться про величезні для нашого бюджету кошти — десятки мільярдів гривень. Також ухвалення закону викликало б потребу внести зміни до майже двох десятків чинних законів, дотичних до мовної сфери, про що автори законопроекту мовчать. Грубо порушується при пропусванні цього закону Регламент Верховної Ради, що дає більш ніж достатній привід голові парламенту не виносити проект на голосування. Чому він цього не робить?

Внесення такого скандального законопроекту, звернув увагу Василь Костицький, — не випадковість, воно вписується в загальну тенденцію антиукраїнських сил із руйнування стабільності в країні й самої державності. І якщо хтось спокійно спостерігає за цим, стверджуючи, що внесення такого законопроекту лише передвборна технологія, піар певних політичних сил, то це небезпечно, бо в політику не можна гратися, надто це серйозна річ. Узагалі ж парламент виходить за межі своїх повноважень, голосуючи такі законопроекти. Хоча б тому, що є чітка норма Конституції: жоден новий закон не може звужувати права громадян, зафіксовані в уже чинному законодавстві. Тут же обмежуються права десятків мільйонів українців.

Дмитро Дроздовський проаналізував мовну практику європейських держав. Із нею нічого спільного не мають положення законопроекту Ківалова—Колесніченка хоча б тому, що це просто демагогія. Треба сказати прямо — усе це частина глобального проекту сусідньої держави з втягування України в будований Кремлем "руссій мір". Відтак, це замах на основи нашої державності.

Продовження.
Початок на стор. 1

Просвітяни проти антидержавного

Відомо, що провладна більшість ні перед чим не зупиниться. Це показали результати першого читання законопроекту. Наступні голосування можуть відбутися уже незабаром — у липні. Скоріше за все їх перенесуть на останній тиждень роботи Верховної Ради. Ще недавно національно-патріотичні сили дотримувалися думки, що це антиконституційний закон, тому участі в його розгляді не треба брати, потім його, мовляв, опротестуємо. Але це хибна позиція. Зараз уже підготовлено кілька сотень пропозицій, зауважень, поправок до цього законопроекту. Лише після його розгляду в Комітеті з питань культури і духовності він вноситься в сесійну залу.

Треба бути готовими до будь-яких непередбачуваних дій влади, якій байдуха реакція світової громадськості. На протягування цього антиконституційного закону влада «кинула» величезні кошти й адмінресурс. Скажімо, сам голова РНБО Ключев фактично перетворив кабінет секретаря Верховної Ради Зайчука на місце «санобробки» і залякування депутатів. Напередодні голосування туди викликали тих депутатів, які не побоїлися неприхованих погроз, захищаючи конституційні норми. А скільки з них зламалося й пішло на домовленості? Дивіться на список тих, хто проголосував «за», продавши мову за тридцять срібняків... Ми знаємо, що Україна — моноетнічна держава, нас, українців, тут 77,8 % згідно з переписом 2001 року. Етнічні меншини вповні користуються своїми конституційними правами. Намагання вивістити російську мову, мову меншини, мову сусідньої держави до статусу другої державної, яка фактично стане панівною, є посяганням на конституційні засади Української держави. Тому мусимо оголосити відкритий наступ на руйнівників України. Керуючись нашими конституційними правами, шукаймо методи й форм громадянського опору.

Павло ГРИЦЕНКО, директор Інституту української мови НАН України:

— Ситуація надзвичайно складна. 10 стаття Конституції щодо державного статусу української мови досі не реалізована. Користуючись цим, Партія регіонів будь-що намагається надати російській фактично статус другої державної, посилаючись на свої передвиборні обіцянки. Ці дії порушують Конституцію, а на місцях, у регіонах, триває практика заборони української мови. Протидіяти брутальному ан-

тиконституційному наступу можна і треба, це, зрештою, наш обов'язок як громадян України.

Що пропонує? При президентіві України є Гуманітарна рада. Знаю, що туди входять люди, які мають голос і можуть сказати правду. Якщо президент на боці Конституції, з українським народом, тоді Рада залишається при такому президентіві. Якщо ж він на боці антиконституційних сил і винятково — Партії регіонів, то Рада має саморозпуститися. Не думаю, що такі люди, як Дмитро Стус, Богдан Ступка, Лариса Скорик, Іван Драч та інші представники інтелігенції — оборонці української ідеї, української мови, займуть антиукраїнську позицію. Таким чином можна не допустити розвитку й ескалації подій у Верховній Раді з ухваленням законопроекту в другому читанні.

До речі, НАН України розглядала мовні законопроекти, зокрема законопроект Ківалова—Колесніченка. Для наукової експертизи і висновків його було направлено до різних академічних інститутів: до правників, до мовознавців, до політологів. Незалежно одні від одних вони дали аналогічні висновки: законопроект «Про засади державної мовної політики» не має нічого спільного з державними інтересами України. Таким чином жодний академічний інститут Національної академії його не підтримав, не підтримала його і НАН України загалом. Академія наук України залишається з українським народом.

Борис ОЛІШНИК, поет, академік НАН України, голова Українського фонду культури:

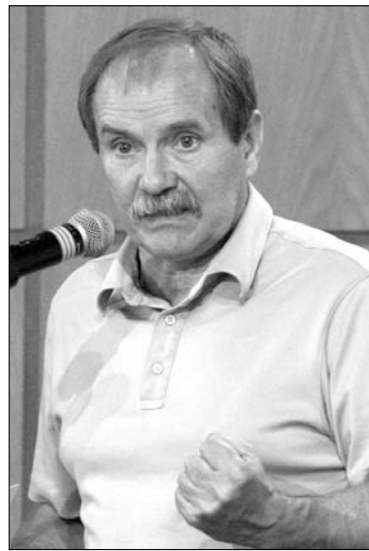
— Мова — повітря й легені, якими ми дихаємо. На правах головного доповідача ще в тій, радянській Верховній Раді, я обстоював законність щодо надання українській мові статусу державної. Тоді Закон ухвалили одноголосно. Поле функціонування української мови обмежувалося 60 %, російській й інших мов — 40 %. Нині, в часи незалежності, українська обмежена 10 %.

23 роки тому Законіві, 21 рік як Україна незалежна. Це ціле покоління! А де ж ми весь цей час були? Тому вважаю, не треба вдаватися до націонал-мазохізму і списувати на когось третього те, що діється. Треба брати кермо управління державою в свої руки!

Не забуваймо, що 90 % тутешніх росіян проголосували за незалежність України. Не треба їх об-

ражати. Наше завдання не плодити опонентів, а призбирувати прихильників. У документах і заявах не варто використовувати терміни понятійно-категоріального характеру. Треба читати нам усім разом проекти документів, які готуються на розгляд Верховної Ради.

Оскільки у нас є Закон про державні мови в редакції 1989 року, то кожен повинен його дотримуватися і виконувати. Треба ухвалити нарешті закон про захист української мови, щоб не було жодних питань.

Іван ЗАЩЕПКО, народний депутат України:

— Під час підготовки цього законопроекту відбулася така собі мовна стимуляція антиукраїнської діяльності. Генератором виступив закон Ківалова—Колесніченка. Його поява — не якесь тимчасове рішення чи спонтанна дія. Це результат діяльності антиукраїнських сил на чолі з самим президентом. Із другого боку, це здійснення планів Путіна із закабалення України. Думаю, Росія усвідомила, що в Україні поглиблюється процес державного становлення. З'явилася молоде покоління людей із національною гідністю, які розмовляють українською мовою, навіть у так званих російськомовних регіонах. А це не входить у стратегічні плани Москви.

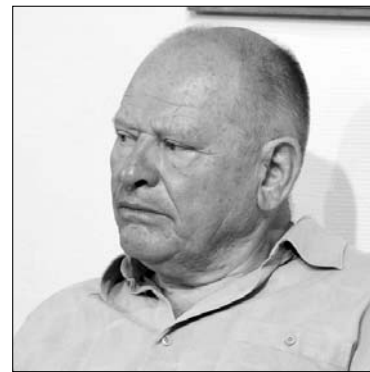
Якщо говорити про політику Януковича, то поява цього законопроекту ще раз засвідчила, що Янукович і його партія влади торгують стратегічними ресурсами, інтересами України, що не припустимо у будь-якій державі для будь-якої влади. У Харкові він «торгонує» безпекою держави, відмовившись від членства в НАТО і запустивши в Україну ще на 25 років іноземний, Чорноморський флот РФ. І все це за віртуальні вигоди щодо ціни на газ. Торгуює гуманітарними цінностями держави: мовою, культурою, інформаційним простором. Навіть перебування Табачника на посаді міністра освіти має для нього свою ціну. Ми свідки того, що все, що діється в Україні, робиться під прикриттям президента Януковича і за його безпосередньої участі. Тому є дві причини: одна зумовлена характером цієї влади, друга — замовленням Москви. Законопроект «Про засади державної мовної політики» ще одне тому підтвердження.

По-перше, мусимо дати адек-

ватну відповідь на цей законопроект. З іншого боку іде масована інформаційна кампанія, пропаганда їхнього антиконституційного закону. А з нашого — крім «Просвіти», газети «Слово Просвіти» і ще кількох десятків публікацій в інших виданнях мало що є.

По-друге, ефективно і продуктивно слід протистояти тим законам провладної більшості, яка проштовхує законопроект. Мушу нагадати й повернути вашу увагу, що того дня голосувався не лише цей документ, а й інший законопроект, який проголосовано у першому читанні — про дошкільну освіту. Згідно з ним батькам надаватиметься право вільного вибору мови у дошкільних закладах. А це не менш підступно і небезпечно для української державності. І перший, і другий законопроекти сепаратистські, ксенофобські щодо українців і водночас асиміляційні. Про це має знати кожен український громадянин.

Громадськість і політичні партії мусять активізувати роз'яснювальну й інформаційну роботу з людьми щодо «героїв» цих законопроектів і тих, хто голосував за них. Наприклад, серед тих, хто готується йти на вибори по мажоритарних округах на Житомирщині: Журавський, Литвин та інші. Треба людям показати їхню справжню обличчя. Демократичні сили мусять сформувати і протиставити ренегатам україноцентричний список на вибори до Верховної Ради.

Микола ЖУЛИНСЬКИЙ, директор Інституту літератури:

— Маю три пропозиції: 1) Необхідно ухвалити закон про українську мову як мову державну; 2) Процес із антиконституційним законопроектом «Про засади державної мовної політики» пішов і треба його максимально загальмувати (за рахунок поправок); 3) Світових процесів не зупиниш. У Франції, у світі французькою розмовляють 200 млн осіб. Франція має 450 культурних центрів у 150 державах світу. Їх фінансує держава. Франція 1970 р. створила товариство «Франкофонія», мета якого — поширювати, пропагувати, підтримувати у світі французьку мову. Франція боїться, що французьку витіснять, і французів як нації не стане. Порівняймо з Україною. У нас катастрофічна ситуація! Далі. 1984 року Париж ухвалив закон про французьку мову, ініційований Конституційною Асамблеєю. Його одностайно підтримали Національні Збори й Сенат, щороку заслуховується інформація про його виконання. За невиконання цього закону впро-

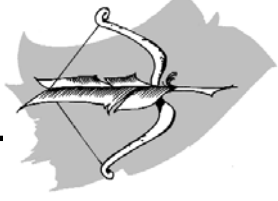
ваджено дуже високі штрафи (до 20 тис. євро або до 6 місяців ув'язнення). Якщо не буде ухвалений закон про державну мову в Україні, загроза нашій державності стане реальною і непередбачуваною.

Ярослав ПІТКО, голова Львівського обласного об'єднання «Просвіти»:

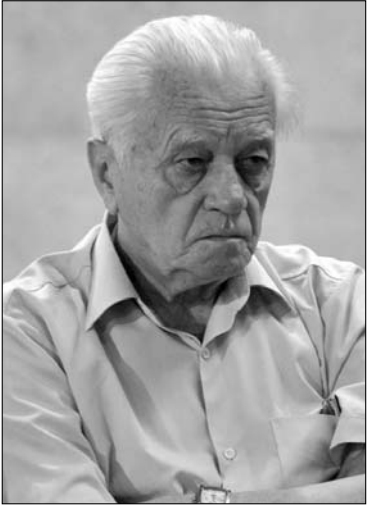
— Добре сказав новий патріарх Греко-Католицької Церкви Святослав, що треба будувати український світ. Але є одна поправка: будувати його наступально. А не так як кришнаїти: перш ніж зробити крок, тричі подивляється, щоб нікого не образити, не потіснити. Якщо ми так будуватимемо Україну, це затягнеться надовго. Я підтримую тих, хто втратив надію на звернення до президента України Януковича. Треба звертатися до народу, який є першоджерелом влади в Україні, а не до того, кого ми поставили: хто своєю волею, а хто і навільно.

У день ухвалення законопроекту ми зібрали автобус людей за свої кошти, поїхали і були біля стін Верховної Ради. Тим людям, які не могли поїхати, ми надрукували тисячі звернень, роздали під церквами, закликали пікетувати Львівську обласну адміністрацію. Влада повинна відчувати, що ми не толеруємо її. Дискусія щодо виходу з Ради при президентіві є зайвою, тому що ця Рада мала вже вийти 5 червня і скласти свої повноваження, заявити і президентіві, і світові, що вона не хоче прикрашати фасад влади, яка працює проти свого народу. Державна політика складається з позиції і ситуації на місцях. «Просвіта» відразу відмовилася брати участь у тих радах при обласних адміністраціях. Ми закликали мешканців Львівщини писати листи-звернення з протестами. Ви скажете, що це нічого не дасть. Дасть. Людина, яка пише це, є учасником процесу. Ухвалили рішення у кожному районі, у кожному селищі, містечку, місті провести протестні акції під стінами районних державних адміністрацій. Варто було б такі протести провести по всій Україні. Після 5 червня люди переконалися, що політичні партії здебільшого лише використовують їх у своїх передвиборних цілях, і мовне питання використовують як спосіб активізації свого електорату перед виборами. Тому сьогодні є така організація — «Просвіта», яка покликана була у час її створення у ХІХ столітті, у час

курсу партії влади

відновлення 1988 року спочатку як Товариство захисту української мови взяти на себе організуючу, мобілізуючу роль із захисту української мови.

Степан ХМАРА,
народний депутат України
кількох скликань, колишній політв'язень:

— Мені імпонує виступ попередника, його заклик до наступу. На жаль, в Україні критична маса малоросів, а українці в меншості. Не плекаймо ілюзій і не ловімося на гачки, закинуті п'ятою колоною, яка сьогодні при владі в Україні. Щодо цього закону, то тут ідеться не тільки про мову, справа стоїть значно ширше. Триває фронтальний наступ — ліквідація української державності. Треба визнати, що Янукович став на бік п'ятої колони, яка здійснює загрозливу для нашої національної безпеки діяльність. До президента треба звертатися з ультиматумом, із застереженням, що він нестиме не тільки політичну, а й юридичну відповідальність за свої дії із ліквідації української державності. У 10 статті Конституції написано: держава всебічно сприяє розвитку і функціонуванню всіх сфер суспільного життя української мови на всій території України. До того ж є Закон “Про державну службу”. Треба ультимативно звернутися до Гуманітарної ради при Президентіві України і тоді оцінюватимемо дії членів Ради персонально. Треба звернутися до генерального прокурора, до голови служби безпеки і вказати на дії щодо підризу національної безпеки України.

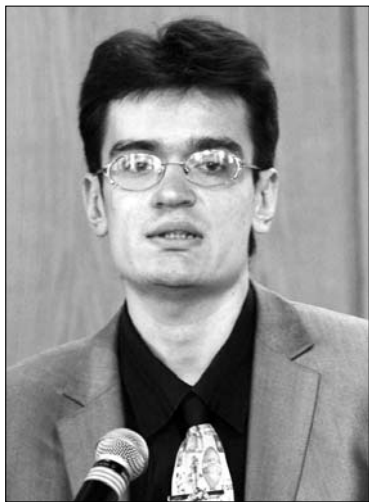
Треба скласти чорні списки депутатів, які ведуть антиукраїнську діяльність, щоб вони знали, що будуть покарані. Треба звернутися до керівництва кожного з телеканалів, і застеретти, щоб вони припинили антиукраїнську пропаганду. Сьогодні публічно засуджую керівництво телеканалу ТВі: після ухвалення цього ганебного закону воно запросило Затуліна, і він вів принизливу пропаганду на так званому демократичному каналі.

Микола КУЛЬЧИНСЬКИЙ,
голова Полтавського об'єднання “Просвіти”:

— Попри всю нашу діяльність, ми не маємо колосальної підтримки у свого народу. Партія регіонів — це підсумок усієї антиукраїнської роботи, яка здійснювалася з першого дня української державності. Закон про мови да-

вав колосальні можливості для опору цій силі. В Україні російської агентури більше, ніж в усій Америці і Європі. Це і міністри, і адміністрація президента, і депутати Верховної Ради, і цей колосальний наступ українська держава не змогла відбити по суті, бо в нас немає критичної межі наших кадрів. Більшість людей у державних органах влади не мислять українськими категоріями. Безумовно, потрібно звертатися до президента і до всіх представників держави. Ми повинні винести їхні імена на громадянський суд. Розглядом цього закону у Верховній Раді чинна влада втратила свою легітимність в очах половини українського народу, а нелегітимна влада не має права на існування. Вона відновила процес національного поневолення українців. Сьогодні в Україні такий процес можливий внаслідок того, що політичні партії нарижним каменем у своїй діяльності не поставили фундаментальних цінностей українців, не формували націєтворчих процесів.

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ,
заступник головного редактора журналу світової літератури “Всесвіт”:

— Будь-який законопроект, який розглядає питання мов національних меншин шляхом уривання української державної мови, є антидержавним. Ми працюємо з надзвичайно складною темою, на яку дуже складно реагують у європейському просторі. Треба розуміти, що цей законопроект постав у результаті багаторічної політики нищення української мови. Один із його авторів пан Ківалов. Цей законопроект, мені здається, треба розглядати у контексті його чи не шоттижневих виступів на одеському регіональному телебаченні, на якому він має два канали, де фактично утверджується фашизм щодо державної української мови. За сло-

вами Ківалова стоїть кримінальна відповідальність. Російську мову ніколи не можна поставити в один типологічний ряд з іншими мовами, яким, відповідно до Європейської хартії, надано статус регіональних мов. Це помилка, яка свідчить про те, що в цьому законопроекті не враховано науковий підхід. Науковий кваліфікований підхід цим людям не потрібний, вони керуються міфологією, спробою нав'язати “руський мір”. Сьогодні це питання потрібно розглядати на європейському рівні, у зарубіжних виданнях. Це може бути стаття, яка б ставила крапки над “і” від наших фахівців, бо те, що ми маємо у пояснювальній записці до цього законопроекту про нібито якісь експертні оцінки західного світу — це маніпуляції, перевернена інформація, це не відповідає статтям законопроекту. Потрібно уникати ілюзій і донести до національної громади України, що цей законопроект не реалізовуватиме мовних прав нацменшин. Нацменшина одна — російська громада, і це не нацменшина, а залишок імперської російської, антиукраїнської політики, це атавізм радянської системи. І якщо ми визнаємо за російською мовою статус регіональної, це означатиме одне — якась частина України відійде до “русского міра” і буде втрачена. Наша сила в єдності. Українська ситуація не підпадає під положення Хартії регіональних мов, є нав'язаною. І це треба пояснювати, щоб Європа також відгукнулася на процеси, які відбуваються в Україні. Потрібно наповнювати інформаційний простір фаховими аналітичними коментарями з цієї проблематики.

Учора було опубліковано результати опитування, який проводив Центр Разумкова і Центр демократичних ініціатив. Вони засвідчують, що проблема мовного питання в українців посідає 31 місце. Цей законопроект існує для того, щоб завуалювати повну поразку в фінансово-економічних питаннях, якої зазнали антиукраїнські лідери. І говорити, що люди, які не вирішили питання фінансово-економічні, вирішать мовні, — утопія. Ми сьогодні в державі, якою керують безграмотні люди. За цієї влади можливе те, що регіональною мовою може стати мова фені, мова хамства. Цього ми не повинні допустити.

Микола ПОРОВСЬКИЙ,
голова Української народної ради, народний депутат ВР трьох скликань:

— Кожна справа потребує організаційних зусиль і фінансово-

го забезпечення. Організаційних зусиль ми доклали. А фінанси? Якщо не буде 2,5 тисячі гривень проплачено “5 каналу” за “біжучий рядок” про те, що розширена Головна рада ВУТ “Просвіти” ім. Тараса Шевченка висловила протест проти ганебного законопроекту, дізнаються тільки читачі “Слова Просвіти”.

Звісно, що ініціатива цього законопроекту йде від президента і його політичної сили. Не скликає президент Гуманітарну раду — хай проведуть засідання ради перед АП, висвітлять акцію в ЗМІ. А сподіватися, що президент скасує цей законопроект, марно.

Маємо звернутися до українських церков: УПЦ КП, УГКЦ та інших із проханням у неділю провести молебні за українську мову, а після цього “Просвіта”, патріотичні організації хай організують ходу до районних, обласних адміністрацій.

Усього п'ятеро регіоналів не проголосували за цей закон. Треба попрацювати і з рештою, як це ми робили в 1990-х роках. А ті, які злоствують у своїй антиукраїнській позиції, повинні відчувати дискомфорт і суспільний осуд. Працюймо на це. Важливо було б, якби татарський меджлис на чолі з М. Джемільовим публічно засудили цей законопроект.

Для того, щоб такий антиукраїнський закон діяв, у бюджеті повинно бути на нього фінансування. А нам треба добитися, щоб у бюджеті заклали кошти на розвиток української мови й фінансування структур. Будуть гроші — буде поступ у функціонуванні української мови.

І про масові акції. Я свого часу мав честь організувати ланцюг Злуки від Львова до Києва, акції на 500-річчя козацтва. Головне, щоб були кошти, транспорт, тоді зберемо півмільйона людей. Не буде ресурсів — зможемо організувати тільки киян і невеликі групи з областей. Треба шукати ресурс.

Володимир ППАШ,
голова Закарпатського об'єднання “Просвіти”:

— Шокує те, що влада України переслідує захисників української мови, адже мова — головний чинник існування української нації. Влада переслідує захисників української нації, українського народу! Чи є ще така держава в світі, окрім Білорусі? Нема ні в Європі, ні в Африці, ні в Азії!

Щодо ситуації в Закарпатті. Тут може бути анархія. У масштабах усієї України головна загроза — російська мова. Окрім цього на Буковині — румунська.

Мадяри висувають вимоги щодо угорського національного округу. У кількох районах, можливо, буде друга мова — угорська, із часом може бути ромська (циганська), словацька і русинська. Ситуація стає незрозумілою. На диво, навіть депутати від фракції “Єдиний центр” не голосували. Навіть обласна рада, яку контролює ЄЦ, ухвалила звернення до Верховної Ради, щоб цей закон не було прийнято.

Закарпаття межує з кількома етнічними територіями поза кордонами нашої держави. Це українська Мараморошина (Румунія), де проживає 32 000 українців за офіційними даними, близько 40 000 у Пряшівській Україні. У Румунії немає жодної української школи, у українських селах вивчають українську раз чи двічі на тиждень. Щоправда, є єдиний український ліцей імені Шевченка в Мараморошині, де близько 60 студентів.

У Словаччині ситуація нині гірша, ніж у комуністичні часи. Політика словацької держави спрямована на розкол українців і русинів. Русини — перехідний етап до пословачення українців. Українцям раніше надавалася певна допомога, яка в останні роки різко зменшилася. З 1940-х — початку 50-х років видавалася газета “Нове життя”, яку донедавна фінансувала словацька держава, журнал “Дружно вперед”. Фінансування припинилося. Деякі числа виходять лише завдяки спонсорам. За останній рік закрито кілька українських шкіл. Натомість у Закарпатті, за офіційними даними, 6 тисяч словаків. Усі володіють українською мовою. В Ужгороді торік відкрито словацьку школу, Словацький культурний центр за рахунок Української держави.

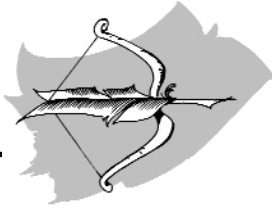
Михайло РАТУШНИЙ,
голова Української Всесвітньої координаційної ради:

— Що нам робити? По-перше, не впадати в розпач. Нинішні події — не новина, це елементи системної роботи з винищення українців і української мови. Маємо тристолітній досвід нищення рідної мови, але вона жива. Я впевнений, що і цей наступ не буде успішним.

При “Просвіті” треба створити постійно діючу координаційну раду, ввести туди представників громадських організацій, церков, моніторити ситуацію.

Колесніченко тільки виконавець чужих замовлень: у кулуарах Верховної Ради йде неприхований інструктаж від представника посольства Російської Федерації.

Продовження на стор. 4—5

Закінчення.
Початок на стор. 1—3

Просвіт'яни проти антидержавного

Працює шовіністична машина, добре підтримувана нафтовими грошми.

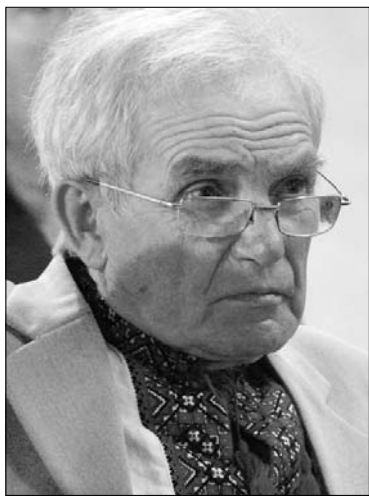
Що робити в парламенті? У ЗМІ була інформація, що понад 70 депутатів насправді за цей закон не голосували. Це юридична підстава, яку треба використати. Таке беззаконня не вперше, пам'ятаємо, як ця ВР сама собі на рік продовжила життя. Людей, які не голосували за закон, слід підтримати, щоб не змінили думку. Цей баланс голосів треба тримати.

Елементи парламентської боротьби треба використати максимально, розгорнути наступальні протестні акції.

Чинімо позапартійський опір. Чи може його організувати опозиція? Для нинішньої опозиції це питання не пріоритетне, її керівники самі в побуті не спілкуються державною мовою. Тому головну роль має зіграти громадська організація. Треба вивести людей на акцію, хоча б 10—40 тисяч, добре було б, під час матчу Євро—2012. Влада не хоче скандалів у цей час. Я думаю, що вони відступлять від ухвалення законопроекту. «Регіональна» логіка цього закону в тому, що їхні соціологи підрахували, нібито цей закон додасть близько 5 % голосів для ПР. Російська ж п'ята колона має ґрунтовніші інтереси.

Треба пов'язати мовне питання з соціальними, економічними, що зацікавить навіть російськомовного обивателя. Якщо буде створено координаційну раду, ми туди увійдемо, працюватимемо.

Закордонні українці вже пікетували понад двадцять посольств у різних країнах. Але мовне питання вирішується не в Нью-Йорку чи в Мюнхені, а в Україні. Лише мобілізувавши всі ресурси, ми зможемо виграти цей бій.

Юрій ГНАТКЕВИЧ, народний депутат України:

— Після проголошення Незалежності я був у Комітеті з питань освіти і науки. Ми розмовляли з Юхновським про те, що за Україну було пролито стільки крові, а ми так спокійно, без жодної краплини, завоювали незалежність. Ігор Юхновський тоді сказав: «Щось не віриться, що не буде спроби повернути назад».

Мені здається, що ті сили, які хочуть повернути нас у минуле, взялися активно діяти. Це вирішуватимуть не стільки в кабінеті Януковича, як у кабінетах інших держав і не тільки Росії, якщо візьмемо до уваги національність 95 % олігархів, які панують в Україні. Хто нині реально при владі, хто править Украї-

ною? І вони того капіталу і влади не віддадуть ніколи. Вони підуть на все. Для цього головою СБУ призначили людину, яка народилася в Підмосков'ї, для цього закликали через два кордони й два громадянства Соломатіна, який вдарив мене стільцем по голові, а тепер став міністром оборони. Найкраще він розуміється на танках, які стоять на Майдані, коли ми туди вийдемо. Ці люди не хочуть віддавати владу, не прислухаються до думки Європи. Самі вони прагнуть, звичайно, в Європу, але не хочуть демократичних виборів, бо це означає здати владу. Янукович уже заявляє про паузу у відносинах з Європою тощо. Коли мене свого часу агітували переходити до більшості у ВР і пропонували гроші, то запевняли, що жодних виборів 2012 року не буде, а якщо й будуть, то їх визнають не дійсними. Якщо вибори не визнає Європа, депутати продовжать свої повноваження до 2015 року. Якщо виграє опозиція, то вже вони знайдуть привід визнати вибори не дійсними.

Щодо тиску на президента. Коли Табачник готував пропозицію Кучмі про другу державну мову, тоді я, Анатолій Погрібний, Олександр Пономарів пішли до президента.

Зуміли його перекопати, щоб він нам не заважав. Тоді це зіграло. Бо Кучма — не Янукович і тоді ще не було того олігархату-пацанату, який керує Україною. Зараз немає генерала Петрука, який керував сухопутними військами, а нині лежить у лікарні побитий.

Переконаний — регіонали робитимуть усе, щоб ухвалити закон якнайшвидше. Проголосувало за нього близько 70 осіб, яких не було в залі. Біля мене сидить Степан Карлович Глусь, президент фірми «Неміров». Його не було в залі, а його карточкою проголосували. І так багатьох. Бачу один вихід — добитися, щоб кожен голосував тільки за себе.

Усе-таки залишаю момент для оптимізму. Часом відбуваються події, яких ніхто не міг передбачити й спрогнозувати: і незалежна Україна так постала, і Майдан. І події після Майдану. Отже, значною мірою все залежатиме від того, як складеться там, на небесах.

Марія ОЛІШНИК, заступник голови Донецького обласного об'єднання «Просвіти»:

— Сьогодні ми маємо Закон про мови в УРСР і статтю 10 Конституції України. І хоч би що було

нині прийнято на рівні держави навіть на захист української мови, ще не означає, що чиновники на місцях не творитимуть того, що відбувається зараз.

Мені протягом 20 років жоден чиновник не відмовився надати відповідь, бо я один раз подала в суд і виграла. Є елементарна процедура, як отримати відповідь. Нині ще не працює закон Ківалова—Колесніченка. Скажімо, до Євро—2012 донецькі чиновники ввели автоматичне оголошення зупинок у трамваях, тролейбусах для зручності фанів. Перше повідомлення російською, друге — англійською. Я даю їм закон про мови, ст. 10 Конституції, конституційне роз'яснення 1999 року, що має бути оголошення українською, а потім іншими мовами. Отримала відповідь: «Можуть використовуватися поруч з українською і національні мови. Оскільки російська мова є загальнодержавною на території міста Донецька, то й у сфері транспортного обслуговування населення вживається російська мова як прийнятна для сторін». І так вони відповідатимуть, хоч би що ухвалили на загальнодержавному рівні.

Я подала в суд. Ми сьогодні захищаємо в суді три Макіївські школи. 2006 року Близнюк, тодішній голова обласної ради, затвердив другою державною мовою на території Донецчини російську. 4 роки, 4 місяці й 4 дні тривав суд і 4 вересня 2010 року Вищий адміністративний суд підтвердив, що ми виграли перший, другий і третій суди. Нам потрібно фахово проти них працювати.

Зараз Бенкендорф і Арфуш очолюють Перший національний телеканал. Чому не подати в суд на Арфуша, держслужбовця, який не володіє навіть російською мовою?

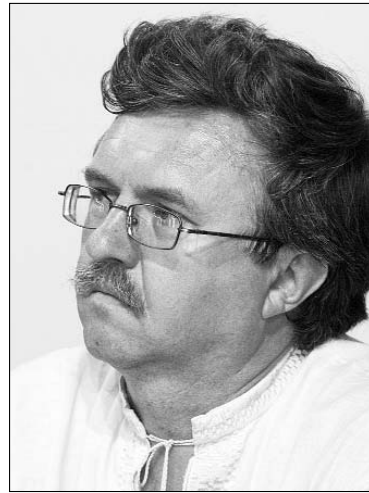
Треба подати в суд і дати інформацію на всі канали про цих чиновників. Ці люди вважають, що України нема, а є Малоросія, яку треба приєднати до Росії.

Слід розуміти, що нерідко прості російськомовні люди — наші союзники. Зі мною зараз відстоюють українські школи 240 батьків Донецької 111-ї школи, які не знають української мови. Вони виховувалися в той час, коли лише 2 % дітей по всій Донецькій навчалися українською. Але вони виготовили плакат «Мы себя сожжем, если вы заберете право обучать наших детей на государственном языке». З батьками трьох макіївських шкіл ситуація така сама. Вони мене запросили захищати їхні українські школи, бо хочуть, аби їхні діти навчалися державною мовою.

Маю претензії до народних депутатів. Кажете, ухвалили закон про вибір мови батьками в дитячих садках. Чому ми про це не знаємо? Ви повинні нам негайно давати всю інформацію, а ми відразу реагуватимемо.

Василь ЧЕПУРНИЙ, голова Чернігівського обласного об'єднання «Просвіти»:

— Досвід Європи свідчить, що там усе вирішує самоорганізація, самоврядування, до якого українці генетично схильні.

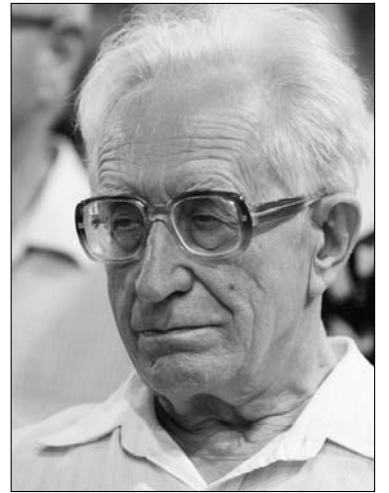
Треба вивчити досвід таких особистостей, як Олег Скрипка, Іван Малкович та інші, які власним коштом популяризують рідну мову і культуру, виробити план позабюджетного ненасильницького опору.

Дві чи три зими поспіль у Любечі на Дніпрі планово підривали лід, бо прорахували, що буде повільно і намівний піски в Кончі-Заспі знесе. Так-от, якщо буде народна повинь, то знесе всі маєтки, не розбираючи, чи це регіонала Клюєва, чи опозиціонера Яценюка. Молоді просвіт'яни налаштовані дуже рішуче у захисті України.

Якщо ви слідкуєте за справою Віталія Запорожця, якщо чули про справу ніжинських робінгудів, то зрозумієте — наростає народна повинь, яка всіх знесе. То щоб це сталося цивілізовано, припинімо толерантність і подумаймо про те, що «Просвіті» треба оголосити публічно про створення чорного списку. У кожного з нас є найдорожче — мова і віра. Це те, за що боротимемося до останнього. І почати всеукраїнську акцію «Жовта картка». На всіх рівнях людям, які ігнорують чи зневажають державну мову, вручати жовту картку. Якщо це буде масовий рух, то вплине на результат.

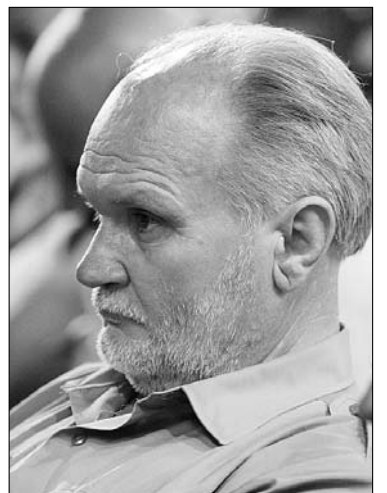
Іван ЮЩУК, голова Київського міського об'єднання «Просвіти»:

— У Конституції прописано: «Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади є народ». Але для нашого народу, за дослідженнями, мова стоїть на 31 місці, це питання не головне, бо він не вловлює зв'язку між статусом мови і добробутом. Оце нам треба роз'яснювати людям. Мова — не просто засіб спілкування, а й наш економічний ресурс, це й умова нашого поступу. Треба продовжувати те, що десять років робив світлої пам'яті Анатолій Погрібний, коли вів передачу «Якби ми

вчилися так, як треба». Його виступи такі актуальні сьогодні! Я відібрав із трьох книжок найактуальніше і видав 500 примірників під назвою «Шевченкові імперативи і ми» за власний кошт.

Наближається 200-річчя Кобзаря. Шевченко — найбільший націоналіст у позитивному розумінні, він захищав наше майбутнє. Нам треба використати цю дату, проти Шевченка ніхто не посміє виступити.

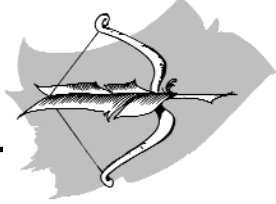

Сергій САВЧЕНКО, голова Кримського об'єднання «Просвіти»:

— Чому у Криму в жодному місті не можна придбати загальнодержавну газету «Урядовий кур'єр» українською мовою? Це питання до народних депутатів.

Нещодавно у прямому ефірі виступав представник кримських татар, старий номенклатурник, який майже не знає рідної мови, але видно, що переймається цією проблемою. Я зрозумів: він сподівається, що цей закон його захистить. Він навіть сказав: «З'являться робочі місця для тисяч перекладачів з кримськотатарської мови». На це сподіваються представники нацменшин. Треба їм пояснити, що закон ухвалюють не для них.

курсу партії влади

Щоб привезти 40 осіб на мітинг, треба значні кошти. Щоб відправити лист-протест, треба 3 гривні. Якби в Адміністрацію Президента і в РНБО надійшло по 100 тисяч таких листів, я переконаний, що був би значний ефект. Маю в Криму певний досвід. Я змусив говорити українською Міністерство освіти, вокзал — саме за допомогою таких листів.

У Бахчисарайському районі, де також закривали українські класи, ми зробили те саме, що й Марія Олійник на Донбасі. У нас є депутат ВР Криму, член правління “Просвіти” Леонід Пилунський. З ним і з головою місцевої “Просвіти” поїхали до голови райдержадміністрації зі зверненнями. Нам пообіцяли, що паралельні українські класи не закриватимуть. Тобто з владою навіть у Криму порозумітися можна, якщо обстоювати свою позицію.

Василь КОСТИЦЬКИЙ,
голова Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі:

— Верховна Рада вийшла за межі своїх повноважень, коли ухвалила цей закон — звузила існуючі права громадян, тобто є підстави для конституційного позову.

Підтримую пропозицію Михайла Ратушного щодо координаційного комітету. Можна її розширити: “Просвіта” оголосить, що ми починаємо грома-

дянську непокору по всій Україні і створюємо Комітет української громадянської непокори.

У нас є ресурс, щоб через процедурні моменти зривати проходження цього закону. Адже треба, щоб він був розглянутий і поданий на сесію відповідним Комітетом.

Якщо затягнути розгляд цього законопроекту до виборів, то після виборів це питання буде знято.

Щодо Комітету громадянської непокори. Пропоную: Комітет звертається до обласних рад, обласні ради можуть допомогти з транспортом, щоб люди приїхали на мітинг. Пропоную у Комітеті організувати зустріч із представниками національних меншин. Я з багатьма спілкувався, думаю, з ними можемо домовитися. Ці люди розпочали проект, який назвали “Ми українські”, провели фестивалі. Я готовий виступити в цих переговорах.

Треба й надалі працювати з депутатами.

Мені здається, що депутати усвідомлюють серйозність моменту. Якщо більшість буде ставити цей закон на друге читання і не вдасться його зрівати, то треба використовувати всі можливості: акції, звернення, апеляції до міжнародної громади тощо. У крайньому разі залишається останній варіант — опозиція складає мандати, у ВР стає менше 300 осіб і вона нелегітимна.

“Просвіта” може створити громадський слідчий комітет. І оголосити, що він розслідує цю справу: як закон був зареєстрований, проходив у ВР — про порушення при цьому законодавства. Можна оголошувати громадський суд.

Володимир КМЕТИК,
гендиректор українськомовного каналу “Маятко”:

— Стоїмо на тому, що влада перебрала міру, перейшла рубікон. Вона не тільки оголосила нам війну на знищення, вона починає нас нищити. Усвідомлюючи, що ми стоїмо за своє, за свя-

те, за українську мову й державу, маємо величезну кількість родичів, які лежать у землі, віддавши цій ідеї свої життя. Ми маємо величезну кількість людей, які лежать на цвинтарях навіть без хрестів, це наші брати по духу. Влада також має свої цвинтарі, має те, що її об’єднує, чим найдужче дорожить — це її майно. І вона також поклала за це багато своїх близьких людей — море братків лежать на цвинтарях за цю “велику ідею”. Вони хочуть оголосити війну проти того, що для нас найсвятіше, оголосимо їм війну проти того, що для них найдорожче. “Просвіта”, українська громадська мають почати акції громадянської непокори й оголосити: ми організуємо рух на виведення тих людей із влади і на націоналізацію їхнього майна. Вони цим майном користуються не на користь українського суспільства. Треба вигнати їх з влади, створити таку владу, яка у них це забере і в Україні, і за межами України.

Ми маємо ухвалити звернення до керівників ЗМІ, до власників чотирьох телевізійних картелів. Панове! Змініть свою політику, бо в іншому разі ми приїдемо до влади і позбавимо вас ліцензій за втрату суспільної довіри.

Матеріали підготували
Любов ГОЛУТА,
Уляна ВОЛКОВСЬКА,
Надія КИР’ЯН,
Микола ЦИМБАЛЮК,
фото **Олександра ЛИТВИНЕНКА**

Позбутися мороку колоніальних наслідків

зійського Союзу. Це означає повернення до минулого. Нічого нового російський президент не пропонує, а мова нашої держави — українська — стала об’єктом атаки засланців Москви панів Колесніченка та Ківалова, яких інакше як зрадниками українського народу не назвеш.

На щастя, ми перебуваємо на території держави, яку оминула трагедія військового протистояння. І ці питання потрібно вирішувати шляхом не нагнітання протистояння, а консенсусу. Більше того, законопроект у першому читанні був ухвалений із порушеннями: “за” начебто проголосувало 234 депутати, а присутніх у залі під час голосування було ледь більше 150 народних обранців. Голосували за відсутніх депутатів їхніми картками колеги по фракції. А це порушення Конституції. Керуючись демократичними принципами, ми закликаємо всіх народних депутатів відхи-

лити цей законопроект і не повертатися надалі до цього питання взагалі.

Ми звертаємося до членів Партії регіонів, українців і не лише, з проханням здійснювати тиск на їхніх партійних провідників, які стали на антидержавний шлях і провокують знищення України, нав’язуючи закон про державність російської мови. Перед нами прірва, в яку втягує держава верхівка регіоналів-українофобів, треба зупинити їх і не допустити катастрофи. Ми бачимо вас серед свого народу, а не його ворогів.

Миські організації Народного руху України, Всеукраїнського товариства ім. Т. Шевченка “Просвіта”, Політичної партії “Фронт змін”, миська та районна організації партії Українська платформа “Собор”.

15 червня 2012 року

Заява

Головної ради Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка

В Україні здійснюється поступовий антиукраїнський державний переворот в інтересах колишніх колонізаторів. Реваншистські сили, створивши шляхом підкупу й шантажу антиконституційну більшість у Верховній Раді України, грубо порушуючи Конституцію України та нехтуючи правами українського народу, намагаються відновити в Україні її попередній колоніальний стан, коли нищилась українська культура, мова, спотворювалась українська історія, витравлювалася українська національна свідомість, організовували голодомори, а економіка, задовольняючи потреби метрополії, працювала на користь комуністично-партійних кланів, які тепер, по-злодійському привласнивши національні багатства українського народу, намагаються закріпити своє економічно-колоніальне панування в Україні.

Ті, що підступно привласнили владу в Україні як представники колишніх колоніальних структур, змушують українців жebraкувати поза кордонами, а вкрадені багатомільярдні кошти замість того, щоб вкладати в розвиток української економіки і тим створювати робочі місця в Україні та підносити добробут українського народу, перера-

ховують в іноземні банки, вивозять в офшорні зони, витрачають на свої непомірні розкоші. В Україні панує розгул корупції від найвищих ешелонів влади до найнижчих — “дери та дай, і просто в рай, хоч і рідню всю забори”, як писав Т. Шевченко. Експлуатація й безправність українців у своїй державі дедалі зростає. І не тільки українців. А щоб запобігти спротиву, нас роз’єднують за мовними, релігійними, партійними, територіальними ознаками. На це спрямований і законопроект Ківалова—Колесніченка “Про засади державної мовної політики”. І поки що це їм вдається. Бо ми, українці, на яких лежить основна відповідальність за справи в Українській державі, ще не усвідомили себе єдиною повноправною нацією в Україні, господарем на своїй, Богом даній землі.

Не забуваймо про Помаранчеву революцію, коли пробудився український національний дух і верх узяло почуття національної єдності й прагнення до встановлення національної й соціальної справедливості в нашій державі. Не наша з вами вина, що наші сподівання не справдилися. Але опускати рук через те не сміємо. Тільки в єдиних діях наша сила. Ми повинні очистити владу від зайд, хапуг і злодіїв заради майбутнього наших дітей і онуків на рідній землі.

Слава українській Україні!

15 червня 2012 року, м. Київ

Ухвала сесії Головної ради Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка

Ухвалений Верховною Радою у першому читанні законопроект “Про засади державної мовної політики” є реальною загрозою стабільності не лише в Україні, а й у Європі. Головна рада ВУТ “Просвіта” інформує український народ про те, що Верховна Рада України, ухваливши в першому читанні проект закону “Про засади державної мовної політики”, вийшла за рамки своїх повноважень, визначених Конституцією України. При реєстрації та розгляді цього законопроекту було допущено низку порушень Конституції України та Регламенту Верховної Ради України.

Незважаючи на те, що виборчі змагання та уподобання різняться у представників різних регіонів України, у нашій державі панує міжнародний мир і суспільна злагода. Ухвалення цього законопроекту фактично започатковує створення зони нестабільності в одній із найбільших європейських країн. Ухвалення в першому читанні проекту закону “Про засади державної мовної політики” — продовження руйнування Української держави та її конституційного ладу нинішньою владою, яка виступає зняряддям спецслужб Росії. Ухвалення цього закону поверне практику минулого — асиміляцію і денационалізацію українців, посилить денационалізацію національних меншин, що врешті-решт спричинить до духовного й фізичного геноциду українського народу.

Спільними зусиллями подолаємо російський імпершовінізм в Україні, не дозволимо нівечити національні традиції, культуру українського народу, його віру й насамперед нашу прабатьківську мову.

Із метою недопущення руйнування Української держави та її конституційного ладу Головна рада ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка закликає:

— обласні об’єднання, творчі спілки, громадські організації, всі національно-патріотичні сили України самоорганізовуватись на захист своїх конституційних прав;

— започаткувати акції української громадянської непокори, створити Комітет української громадянської непокори та Громадську слідчу комісію для розслідування обставин ухвалення проекту Закону “Про засади державної мовної політики” всупереч Конституції України;

— організувати протести проти ухваленого в першому читанні антидержавного, антиукраїнського, антиконституційного законопроекту з метою руйнування української державності;

— брати участь в акціях громадянської непокори, які проводитимуть національно-патріотичні сили;

— проводити роз’яснювальну роботу серед людей про фальшування Європейської хартії мов меншин та Конституції України провладною більшістю у Верховній Раді України;

— зосередити просвітницько-культурну роботу в кожній сім’ї з метою роз’яснення руйнівних наслідків для долі української нації та держави витіснення української мови з усіх сфер суспільного життя;

— спільно працювати з національними меншинами у справі захисту їхніх національних мов та української як державної;

— формувати негативне ставлення до тих політиків, які своїм голосуванням проігнорували антиукраїнський, антидержавний законопроект “Про засади державної мовної політики”;

— організувати масовий і рішучий бойкот тим чиновникам, які у своїй службовій діяльності ігнорують державну мову;

— звернутись до Національної ради з питань радіо і телебачення про дотримання у ЗМІ ліцензійних вимог щодо статті 10 Конституції України;

— звертатись до Ради Європи та світового співтовариства щодо обмеження конституційних прав українців, упослідження їх на своїй рідній землі.

Сподіваємося, що спільними зусиллями відіб’ємо чергову атаку проти української мови, збережемо цілісність Української держави та захистимо наші національні права.

15 червня 2012 р. м. Київ

Вовки в овечих шкурах

Коли терористи не змогли зняти з карток 4,5 мільйона доларів, вони погрожували, що наступними жертвами вибухів стануть діти і люди похилого віку. СБУ спільно з міліцією і прокуратурою провели у Дніпропетровську успішну спецоперацію із затримання чотирьох місцевих мешканців, що організували 27 квітня серію вибухів.

Наталія ГАРМАШ,
м. Дніпропетровськ

Напередодні травневих свят не тільки Дніпропетровськ, а й усю Україну потрясли потужні вибухи, що пролунали на трамвайних зупинках, біля коледжу та дитячого парку. Травми отримало понад тридцять осіб, 10 із яких — підлітки. Запобіжною такою акцією не назвеш — вона була схожа на оголошення війни. Місяць співробітники СБУ і міліції намагалися не тільки запобігти новим терактам, а й знайти злочинців.

Ще постраждали не оголошені і з зупинок не прибрали понівечені павільйони, уламки скла і калюжі крові, а на електронну адресу Служби безпеки України надійшов лист від організаторів цього жахиття з вимогою виплатити 2 мільйони доларів за те, щоб не почалися нові вибухи, і... картинка двох схожих на близнюків фотороботів. Якщо силовики погоджуються на переговори з терористами, то фотороботів мають показати по центральному телеканалу. Майже всі ЗМІ розповсюдили ці нібито портрети злочинців! Через кілька днів, задоволені ефектом, невідомі надіслали нові вимоги: вже 4,5 мільйона доларів та оприлюднення ще одного фоторобота-близнюка, що означало б згоду спецслужб на збільшення суми: **“Гроші, які ми вимагаємо, це 10 центів США за кожного мешканця України, тобто 4,5 мільйона доларів. На вибухівку 27 квітня ми витратили 1200 гривень, а компенсацій держава заплатила 1,5 мільйона. Ми можемо діяти безкінечно. Заплатіть, і ми залишимо країну, — це буде значно дешевше”**.

— Після показу фотороботів повідомлення почали надходити не лише на електронну адресу, а й за допомогою СМС, — розповідає глава СБУ Ігор Калінін. — Ми розробили оперативний план з виявлення терористів, в якому дії співробітників було розписано похвилинно. Правоохоронці відразу висунули версію про корисливий мотив злочину, і вона підтвердилася. Ці люди хотіли тільки грошей, але, щоб їх отримати, розробили досить складну схему. Втім, вони навіть не зрозуміли, що вже діють за нашим сценарієм.

Незабаром на адресу СБУ в Дніпропетровській області надійшов важкий конверт, у якому було 18 міжнародних карток “Приватбанку” із вказівкою: перерахувати на ці рахунки необхідну суму, щоб її можна було зняти різними частинами по 20 тисяч доларів. Терористи намагалися уникнути будь-якого підступу, тому самі відкрили банківські рахунки, отримали картки і надіслали їх поштою. А потім запропонували повернути у досить оригінальний спосіб: **“Викиньте картки з другого вагона з кінця потяга наліво у напрямку руху”**...

Дніпропетровські “бомбісти” знову виявили нестандартний підхід. 24 травня вони надіслали на мобільний одного зі співробітників СБУ СМС-ку: **“Поезд Дніпропетровськ-Донецьк 14.36 второй вагон сконца выбросить налево походу по звонку з этаво номира когда отаьем. Будьте готовы с вокза-**

ла”. Як вдалося оперативникам “сісти на хвіст” винахідливим злочинцям, керівники силових відомств не розповідають. До цього часу всі дії двох шантажистів уже фіксувала відеокамера. На кадрах, що показали журналістам, добре видно, як двоє чоловіків у футболках (один високий і плечистий, інший йому до плеча) ідуть уздовж залізничного полотна. Піднявши

Віктор Сукачов навіть коментував на одному з телеканалів причини дніпропетровських терактів

невеликий пакет після того, як пройшов потяг, вони переодягаються в посадці і виходять уже в панамках, насунутих на очі.

— Саме так вдалося ідентифікувати цих людей, — розповідає глава СБУ Ігор Калінін. — Оперативні дії тривали, ми навіть дозволили злочинцям отримати готівкою близько 24 тисяч доларів. Відеокамери зафіксували, як вони обходять різні банкомати, знімаючи гроші. Але потім транзакції заблокували і злочинці занепокоїлися. 29 травня вони надіслали таке повідомлення: **“Ми підібрали 18 карток “Приватбанку” уздовж полотна далеко від правильного місця скидання, перевіривши 1 картку в суботу. Банкомат з технічних причин грошей не видав. 30 травня до 13 години ви повинні зробити наступне. Ліквідувати всі картки, крім (перерахувалося вісім номерів), перевести на ці картки всі гроші різними частинами, розблокувати картки, прибрали обмеження на зняття грошей (не менше 20 000 в день). Якщо сьогодні ввечері банкомати не будуть видавати гроші або ви спробуєте перехопити кур’єра, ми припиняємо всі переговори”**.

Це послання завершувалося серйозною загрозою: **“В іншому випадку ми робимо нові вибухи, тепер будемо працювати на кількість жертв серед дітей і старих. Після чого будемо говорити з іншими людьми, більш поступливими. Час у вас до 10:00 30 травня”**. Прочитавши про “вибухи на дитячих майданчиках”, члени оперативної групи, в яку входили найкращі слідчі України, зрозуміли, що часу на подальшу гру у них не залишилося. Про двох злочинців вони знали майже все: де живуть, працюють, хто їхні друзі і родичі. Керував операцією із затримання дніпропетровських терористів міністр МВС України Віталій Захарченко.

Проведено безпрецедентний обсяг оперативних розробок і слідчих дій, в яких брало участь більше п’ятисот працівників: 106 оглядів місць події, 38 обшуків, понад 100 експертиз, допитано понад 600 свідків. Всі дії оперативників під час проведення антитерористичної операції було розписано похвилин-

но. В обшуках на квартирах, дачах, у гаражах підозрюваних, їхніх родичів і знайомих було задіяно 60 оперативних груп. Така напружена і скрупульозна робота пояснювалася тим, що існувала реальна загроза нових вибухів не тільки в Дніпропетровську, а й в інших містах.

Як зазначив Віктор Захарченко, спецслужби отримали від терористів близько 15 повідомлень на електронну адресу та СМС. Вони й дозволили вийти на слід терористів. У слідства є достатньо доказів причетності цих людей до організації терактів, зокрема вилучення електронні носії інформації. У них — не тільки листування, а й поради з інтернету щодо виготовлення вибухових пристроїв. Самих бомб або їх компонентів не виявлено. Але, як пояснив Віталій Захарченко, виготовити вибуховий пристрій неважко, — терористи зазвичай роблять це перед злочинним, відразу встановлюючи таймер на певний час. І намагаються якомога швидше позбутися бомби.

Коли ці люди вже були затримані і розповіли про підготовку до терактів, оперативники вилучили записи з тих камер спостереження, які могли їх бачити. Таким чином свідчення були підкріплені начисто.

Народний депутат України, заступник голови комітету Верховної Ради з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією Геннадій Москаль в інтерв’ю кільком ЗМІ уже оприлюднив імена підозрюваних: 34-річний Віктор Су-

Губернатор Дніпропетровщини Олександр Вілкул привітав Раїсу Грозу, яка на лікарняному ліжку зустріла своє 77-річчя

качов, 35-річний Віталій Федоряк і 33-річний Лев Просвирнін. Перший викладає політологію в поважному дніпропетровському виші, другий теж працює в одному з ВНЗ. Про третього відомо ще менше: очолює в Україні представництво російської фірми, яка торгує шлагбаумами, броньованими дверима та іншими засобами захисту, на своїй сторінці в “Однокласниках” має багато друзів, переважно жіночої статі, їздить на мотоциклі, купується взимку в ополонці і дуже любить подорожувати. Про четвертого взагалі поки що нічого не відомо. Нібито навіть правоохоронці не знали про його причетність до терактів, а вперше почули від співників.

До речі, незабаром після вибухів, 29 квітня, на телеканалі “Мир”

27 квітня 2012 р. Вибух пролунав..

політолог Віктор Сукачов навіть коментував дніпропетровські теракти: мовляв, є багато людей, яких скоротили з армії чи міліції, — таким чином вони висловили своє невдоволення. Сукачов — особистість у місті відома. Колись навіть був довіреною особою однієї з партій на виборах до Верховної Ради.

Прокурор Дніпропетровської області Наталія Марчук трохи підняла завісу над таємницею слідства у справі про терористичні акти в Дніпропетровську. Хоча керівники силових відомств України й продемонстрували журналістам кадри стеження за підозрюваними та тексти оперативного листування з ними в інтернеті, дуже вже багато в цій резонансній справі незрозумілого суспільству і викликає у мешканців міста недовіру до версії правоохоронців. Головний сумнів: чи могла людина з вищою освітою, науковим ступенем, педагог, скоїти такий жорстокий злочин?

Як зазначила днями Наталія Марчук, є чимало доказів причетності цієї четвірки до терактів не тільки в квітні поточного року, а й у жовтні минулого року в Харкові та Запоріжжі, а в листопаді — біля дніпропетровського ЦУМу. Тоді від вибуху бетонної урни загинув ви-

крити його неможливо. Психіатрична експертиза точно визначить особливості цих людей і мотивацію їхнього вчинку. Але вже зараз немає жодних сумнівів у причетності цієї групи до вибухів. Правоохоронці переглянули сотні записів із відеокамер, причому кожну вилучили за санкцією суду, а останній запис був із приватної камери, яку надала нам господиня сусіднього домоволодіння, — там видно, як вони виходять із чорними пакетами зі свого будинку.

Першим до рук правоохоронців потрапив запис із панорамної відеокамери, встановленої на будинку якраз навпроти зупинки, де пролунав перший вибух. На відео добре видно, як незадовго до вибуху чоловік несе до зупинки чорний пакет і кладе його в урну. Після цього пошук відеозаписів проводили в радіальних напрямках. Хоч як дивно, але ніхто не знає, де в місті встановлені приватні пристрої стеження, бо реєструвати їх не обов’язково. Камер виявилось так багато, що понад 2 тисячі оперативників переглядали записи безперервно, цілодобово, змінюючи один одного. І злочинці потрапили в поле зору.

До речі, вже після арешту вони стверджували, що свої вимоги в запечатаному конверті вкинули в одну з урн неподалік трамвайної зупинки, і навіть вказали, в яку. Але слідчі спростували це, бо відразу після вибуху з урн у центральній частині міста вилучили їхній вміст і зберігали як речовий доказ. Листів там не було.

— Цей злочин було розкрито завдяки рядовим співробітникам правоохоронних органів, — підкреслила Наталія Марчук. — У слідства багато незаперечних доказів вини цих людей, хоча дехто ще намагається поставити їх під сумнів. Днями на телефон довіри СБУ прийшло СМС-повідомлення: **“Ви зробили помилку, не тих взяли. Ми справжні, готуйтеся до масштабного хаосу, у нас півтонни вибухівки”**. Не минуло і дня, як цього аноніма затримали. Це 33-річний раніше судимий мешканець Дніпропетровська, проти нього вже порушено кримінальну справу. Також встановлено, що до вибухів він не має жодного стосунку.

Ректор Дніпропетровського національного університету Микола Поляков упевнений, що його колишній підлеглий Віктор Сукачов (який викладав на кафедрі політології предмет “Державне управління та місцеве самоврядування”) міг скоїти такий злочин. Днями, зібравши журналістів, він назвав колегу цинічною і жадібною до грошей тварину, яка до того ж нахабно просторікувала про причини вибухів по телебаченню.

— Він зарозумілий, важко сприймає критику, — підкреслив ректор. — За кілька місяців роботи на кафедрі він так і не зумів налагодити дружніх стосунків з колегами. Шкода, що ми не розгледіли вовка в овечій шкурі.

Пам'ять, яка об'єднує

22 червня 1941 року о 3-й годині 15 хвилин почалося вторгнення військ гітлерівської Німеччини до Радянського Союзу. З цього вторгнення, супроводжуваного авіаударами, почалася німецько-радянська війна, що в радянській історіографії отримала назву Великої Вітчизняної. Лінія фронту прокотилася через усю територію сучасної України двічі — в 1941 і 1943—1944 роках. Війна залишила свій відбиток на кожній українській родині. Прямі людські втрати України, за оцінками Інституту історії України НАНУ, 8—10 мільйонів осіб. Напередодні трагічної дати початку війни ми завітали до Меморіального комплексу “Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941—1945 років”.

Розповіді про музей ми попросили Наталю Олександрівну ШЕВЧЕНКО — вченого секретаря Меморіального комплексу “Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941—1945 років”.

— З якими науково-дослідними установами й організаціями співпрацює музей в Україні і за кордоном?

— Найтісніша співпраця у нас з Інститутом історії України НАНУ, з вищими навчальними закладами, зокрема з НПУ ім. М. Драгоманова, КНУ ім. Т. Шевченка, а також із профільними музеями, такими, як Музей Корсунь-Шевченківської битви, Національний музей історії України, Музей героїчної оборони і визволення Севастополя, більшістю обласних історичних музеїв та ін. Така співпраця триває вже багато років. Це організація та проведення наукових конференцій, семінарів, круглих столів тощо. Члени нашої вченої та науково-методичної ради — наукові консультанти з цих установ, які допомагають, інколи спрямовують нашу роботу.

Із 1996 року співпрацюємо з музеєм “Берлін-Карлсхорст”, з Центральним музеєм Збройних сил Російської Федерації, Центральним музеєм Великої Вітчизняної війни (м. Москва), Музеєм історії Великої Вітчизняної війни (м. Мінськ), Музеєм Другої світової війни (м. Гданськ). Нещодавно наші науковці брали участь у роботі Міжнародного конгресу “Нацистські репресії і знищення сіл у роки Другої світової війни”, що відбувся у Словаччині та Білорусі. Надзвичайно цікава спільна зі словаками художньо-реліквійна виставка, яка представляла наших партизан — учасників словацького національного повстання і словацьке мистецтво про війну.

— Чи часто музей отримує нові експонати?

— Один із головних пріоритетів нашої роботи — наукове комплектування. Ця дуже складна робота має кілька напрямків. По-перше, це співпраця працівників музею з ветеранами та членами їхніх родин. Раніше у нас були планові експедиції, які передбачали відвідання місць боїв, спілкування з ветеранами, фіксацію їхніх спогадів, а тепер, через брак коштів, маємо лише наукові відрядження. Від 1974 року, коли було відкрито музей, зібрали понад 300 тисяч реліквій. Також співпрацюємо з радами ветеранів, конкретними людьми, їздимо до них. Допомагають нам пошукові організації, загони, окремі пошуковці. Є колекціонери, які дарують експонати. Ще один напрям — придбання експонатів. У нас є фондова закупівельна комісія, яка визначає цінність експоната, виділяє на нього кошти.

За наказом міністра оборони України усі повідомлення про загиблих (майже 2 млн одиниць), які зберігалися у військкоматах, передали музею. І тепер спеціальний відділ нашого меморіального комплексу створює всеукраїнську електронну базу загиблих у роки Великої Вітчизняної війни. Якщо раніше на запити громадян відповідали військкомати, то тепер цим займаємося ми. За п'ять місяців поточного року ми відповіли на 440 запитів і встановили долі 42 загиблих, про яких родини не мали жодної інформації.

Щороку у фонди музею надходить до 5000 музейних одиниць. Так, 2010 року че-

рез комісію з повернення культурних цінностей до нас надійшли листи з Австрії, які 1941 року були взяті як трофей у Кам'янці-Подільському та зберігалися в австрійському архіві. Уже знайшли 470 адресатів, яким через 70 років вручили листи з 1941-го. Окрім того, ми співпрацюємо з різноманітними програмами з пошуку людей, зокрема й телевізійними.

— Хто відвідувачі вашого музею? Скільки їх, з яких вони країн, які їхні враження після побаченого?

— Щороку музей відвідує понад 700 тисяч осіб, а з часу створення його відвідало понад 26 мільйонів із майже 200 країн. Зараз до нас приходять переважно молоді (70 %). У неї є інтерес до минулого, отже, буде й майбутнє!

Дуже люблять нас іноземці. Так, нашу “персоніфіковану історію” високо оцінив британський дипломат. Надзвичайний і повноважний посол Великої Британії в Україні Лі Тернер давно цікавиться воєнною тематикою, відвідав майже всі музеї, присвячені Другій світовій війні в світі. Він заявив, що наш музей — один із найкращих. Йому дуже сподобалося, що ми намагаємося показати війну через людські долі. Пам'ять об'єднує нас.

— Як змінилася експозиція музею протягом останніх років?

— Не нав'язуючи відвідувачам жодної ідеології, ми демонструємо експонати такими, як вони є: дивіться, читайте, аналізуйте, робіть висновки. Якщо вас якесь питання цікавить глибше — звертайтеся до наукової літератури, мемуарів, архівів. Ми підштовхуємо людей до навчання. На базі музею відбуваються семінари для майбутніх науковців, курсантів. Вони кажуть, що саме тут — справжня наука.

Наша експозиція жива. Вона постійно змінюється. Щороку в наших планах і зміни головної експозиції, і багато різноманітних тематичних виставок із фондосховищ. Біля цих виставок проводимо певні інформаційні заходи для школярів, інших відвідувачів. Цього року повністю оновлено перший зал нашої експозиції — “Початок Другої світової війни”, до якого увійшло багато нових музейних предметів. У інших залах є певні розділи експозиції, які повністю оновлені. На жаль, маємо серйозні проблеми з приміщеннями для зберігання фондів, але намагаємося їх вирішити.

Про день 22 червня 1941 року у скарбниці музею спілкуємося з Іриною Петрівною ВАСИЛЬЄВОЮ — завідувачем відділу Національного музею історії Великої Вітчизняної війни 1941—1945 років.

— За задумом художника зали розміщено один за одним і в них представлено всі періоди війни. Перша зала розповідає про початок Другої світової війни з 1939 до 1941 року. Тут ми бачимо німецький чобіт, який крокує Європою до кордонів СРСР, і мотоцикл, знайдений у Криму, відреставрований і подарований музею кілька років тому громадянином Бельгії Мартіном Богартом.

Початку німецько-радянського періоду війни присвячено окремий зал. Тут у центрі експозиції рештки хати, знищеної снарядом, безіменні фотографії, валіза, побутові речі. Біженці на фотозбільшенні з

негативу 1941 року кореспондента Михайла Мельника. Вони йдуть дорогами війни і не знають, що попереду...

Отже, на світанку 22 червня літаки Люфтваффе бомбардували окремі території Радянського Союзу. У зверненні до радянського народу, яке пролунало опівдні 22 червня, називалися Житомир, Севастополь, Київ, Каунас, але насправді цих міст було значно більше. Крім того, ворог бомбардував не тільки міста, а й прикордонні ділянки, військові об'єкти. Перші бомби у Києві впали на завод “Більшовик”, на територію, де сьогодні завод ім. Антонова, аеропорт “Жуляни”.

Розповідаємо ми і про прикордонників, які захищали наші західні рубежі, про війська прикриття державного кордону, які теж брали участь у цих боях. Багато хто на заставках так і не дізнався: це була війна чи просто якийсь локальний конфлікт. Маємо в експозиції дуже цікавий документ — грамоту Героя Радянського Союзу Кузьми Олександровича Семенченка, командувача 19-ї танкової дивізії, датовану 1941 роком. Він — один із перших українців, хто під час війни був удостоєний цього звання за те, що пораним керував боєм, а згодом вивів з оточення свою дивізію.

22 червня розпочалася й загальна мобілізація: готувалися списки, виписувалися повістки, добровольці шикувалися в черги біля військкоматів. У нас зберігаються списки призовників, датовані 23 червня 1941 року. Цього дня люди вже вирушали до військових частин. До вересня 1941 року, коли Київ окупували, на фронт пішло 200 тисяч киян.

— Чи швидко просуваються частини Вермахту на Схід? Чи легко їм було захопити Київ?

— Саме під Києвом німецькі війська затрималися на 2,5 місяці, тут їхній план бліцкригу дав тріщину. 11 липня війська противника вже стояли на річці Ірпін. А потім почалася оборона Києва, і лише 19 вересня окупанти змогли увійти в місто. Зараз нарікають, що під час оборони Києва були дуже великі втрати, що командування припустилося помилок, через які війська потрапили в оточення. Але саме оборона Києва, затримавши на тривалий час просування ворога, дозволила евакуювати на схід промислові підприємства, кадрових робітників, які створили там базу, де налагодили виробництво зброї, військової техніки, боєприпасів. І вже 1943 року ми побачили повне панування нашої авіації.

Окрім того, для штурму Києва були зняті війська з центрального, московського напрямку Вермахту, що, безперечно, мало вплив і на майбутні військові дії під Москвою.

— Чи є зараз якісь нові факти про перші

місяці війни, що раніше не були відомі або замовчувалися?

— Хоч і кажуть, що війна ще дуже мало досліджена, але навряд чи знайдеться зараз якась раніше не відома подія. Сьогодні ми разом із пошуковцями досліджуємо “людський фактор”: окремі долі, імена загиблих, ще невідомі. У цьому сенсі ми ще й досі на цій війні, бо не поховали свого останнього солдата.

До нас звертаються пошуковці, які знаходять людські останки на місцях боїв. До 1942 року солдатам ще видавали спеціальні медальйони, в яких зберігалася інформація про них. Вони недосконалі, не закривалися герметично, на відміну від тих жетонів, що були у німців. Проте нашим реставраторам вдається прочитати інформацію, збережену таким чином. Є серед них і не заповнені. Писар не завжди встигав це зробити, а виписати “смертник” самому собі вважалося поганою прикметою. 1942 року медальйони скасували. Але нам щороку вдається встановити по кілька десятків імен загиблих, хоча пошуковці знаходять і перепоховують значно більше людей. Так, у Кончі-Заспі створено “народний меморіал”, де вже поховано понад 600 людей, знайдених у такий спосіб. Зараз ми проводимо роботу, щоб це кладовище взяла під опіку держава.

Проблемним питанням війни у нас була присвячена нещодавня виставка. Це зокрема проблема “пропалих безвісти”, яка пов'язана безпосередньо з відміною медальйонів. Це і діяльність польових військкоматів, які набирали людей, що гинули у сусідньому ж селі. Ще одне питання — депортація народів, зокрема кримських татар.

— Розкажіть детальніше, як музей збирає інформацію про долі учасників війни.

— У березні цього року музей оголосив про початок гуманітарного проекту “Родина пам'ять про війну”. Ми звернулися до людей з проханням згадати родинні історії про те, як війна вплинула на їхнє життя: хто воював, хто був у тилу, хто на окупованих територіях, що пережили. І люди присилають, приносять не тільки свої надзвичайно зворушливі спогади, а й сімейні реліквії, які берегли багато років. У межах проекту у нас передбачена низка заходів. Зараз, наприклад, триває виставка “Родина пам'ять про війну: Малакови”, яка представляє колекцію однієї з найвідоміших київських родин. Багатьох людей наш проєкт спонукає до пошуків. Вони йдуть до родичів, хто ще пам'ятає той час, розпитують про пережиті, детально все записують. Так зберігається родинна історія. Окремі листи вже представлено у вигляді невеликої виставки, яку розширимо.

Спілкувався
Євген БУКЕТ

Довідка "СП"

Віра Китайгородська народилася 5 грудня 1961 року в селі Нагоряни Кельменецького району Чернівецької області. Закінчила філологічний факультет Чернівецького університету. Член Національної спілки письменників України, член Національної спілки журналістів України.

Володар журналістської відзнаки "Золоте перо", заслужений працівник культури України.

Працювала в газетах "Будівельник Буковини", "Джерела Буковини", "Молодий буковинець". З 1997 року очолює обласну газету "Буковинське віче", а 2003 року створила й очолила газету для дітей "Дзвіночок". Пише поезію, прозу, публіцистику та критичні твори. Є автором поетичних книг "Виноградна колиска", "Сонце вночі", "Декаданс", "Ловіння вітру", "Безконечник". Водночас займається вишиванням, ткацтвом, колекціонує вишивані й ткацькі зразки буковинських строїв. При редакції газети "Буковинське віче" заснувала "Мистецьку вітальню". Формує музейну експозицію ужиткового мистецтва Буковини. Підготувала до виходу у світ альбом "Буковинське ткацтво. Золотої ниті не згубить".

За поезією Віри Китайгородської створено вистави "Туга за майбутнім. Проста історія." та "Віра", які поставили в Чернівецькому академічному музично-драматичному театрі імені О. Кобилянської.

У березні 2011 року Віра Китайгородська за збірку віршів "Сім вінків сонетів" стала першою "Княгиною роси", лауреатом премії ім. Тараса Мельничука "Князь роси". Нині пані Віра очолює Чернівецьку обласну організацію Національної спілки письменників України.

"Вища сила не дозволяє мені жити інакше"

— Під завісу 2011 року Ви відсвяткували свій перший пошлюбний рік. З'явилися Ваші нові книги: поетична — "Сім вінків сонетів", що побачила світ у видавництві "Книги XXI", та прозово-поетична — "Гойра", що вийшла у видавництві "Букрек". Чи можна вважати їх своєрідним підсумком зробленого?

— Кожна книжка — певний підсумок. Але для мене вихід цих книжок швидше щасливий випадок, оскільки на видання бодай однієї не було грошей. Рукопис прозово-поетичної "Гойри" "Букрек" видав власним коштом, а збірка "Сім вінків сонетів" — проект моєї доньки Лесі Воронюк, яка її ілюструвала та знайшла спонсорів. До свого ювілею отримала у подарунок дві книжки й театралізовану поетичну виставу "Віра" за участю народної артистки України Лідії Жук, заслуженого артиста України Євгена Нищука, обласного симфонічного оркестру під орудою Йосипа Созанського та хорового колективу "Резонанс", яким керує Андрій Плішка.

Я була справді щаслива і натхненна цими святами, які пода-

Віра КИТАЙГОРОДСЬКА: «Моя заземленість не давала зійти на кон'юнктуру»

рували мені родина, друзі, колеги. Іноді перегортаю у пам'яті події тих грудневих днів 2011 року, переглядаю фото, відео і тішуся: скільки у мене друзів, однодумців! Оце і є підсумок того, як ти жив, як ставився до людей, ким ти був для них, які цінності сповідував. Правда, на жодній моїй ювілейній оказії не було представників влади. І це теж показник. І я цим пишаюся. Хоч пишати, за Божими законами, непристойно, але це моє пишання не пихате, а щире, щасливе, крилате. Тепер мені про ті події нагадують пелюстки із майже 900 троянд, які зберігаю у величезній скляній вазі. Мої друзі жартують, що приходитимуть до мене на вино з троянд.

— Чому проза? Це данина моді чи поклик душі, якій бракує простору для відкриття?

— Моя проза — це ракушняк, який залишився на дні пам'яті після бурхливих сплесків поетичних емоцій. Поезія — річ миттєва, її завжди треба ловити, як вітер. Проза — спресоване з мушлів каміння (моє рідне село лежить у пониззі крем'яної корони з каменю — ракушняку), яке висівається, як сіль, як висівки з петльового борошна. Каміння "росте" повільно, ось до півсотні років з'явилося кілька таких злитків і в мене. Але треба ще півстоліття, аби встигнути записати нагромаджене, та не складене у прозорі копії (те, що хочеться зафіксувати, лежить, як покоси під дощем і сонцем, а скласти все ніколи).

Редакторська робота та вічні революції забирають і час, і сили. Але я не виправдовуюся, що встигла мало. Таки мало. Не кидалась у експериментальну літературу, не приставала до модних течій. Жила і живу, як мої земляки, — осідло і за циклічним колообігом. Літую. Чекаю на осінь. Сподіваюся, вона буде довгою і теплою (як традиційно у нас на Буковині). Але ця моя заземленість тримала мене на прив'язі (у доброму розумінні) і, водночас, не давала зійти на кон'юнктуру, стати заручницею у лжеукраїнських проектах, на побігеньках у партійних чи кримінальних бонзах. Часом мені спадає на думку, що через таке затворництво моїм нащадкам доведеться іти в найми. І я цього людськи боюся. Але якась вища сила не дозволяє мені жити інакше. Ні, я далека від того, аби вважати себе дуже вже праведною (праведність належить лише Богові і його небесному війську). Навіть упевнена, що за моєю труною йтиме менше людей, ніж за вправним кримінальним авторитетом. Просто у мені так влаштований той подністрянський менталітет — шукаю красивого у всьому: у стосунках, у побуті, у природі. Не сприй-

маю копірвання в органах ні в журналістиці, ні в літературі.

"Українське мистецтво здатне керувати свідомістю"

— Як Ви охарактеризували б взаємини влади і преси, влади і митців?

— На 90 % влада працює проти незалежної преси і національного мистецтва. (90 % — це сумарне число по державі). Так, десь глибоко, в самій ще утробі нового часу (незалежності), з'являлися зав'язі паритетних стосунків. Та їх убив мороз безкінечних зрад і політичних ігриш, зав'язаних не стільки на власне політиці, скільки на бажанні надприбутків. Тому в українську культуру нічого не вкладали, її не розкручували. Бо вона — складна, вимагає зусиль, інтелекту, емоцій, гармонії. Вона вибаглива і цнотлива, досконала і занурлива, як поетичне кіно. Українське мистецтво здатне керувати свідомістю. І в цьому його основна біда. Зі свідомістю народу змагаються ті, хто хоче легко і безболісно керувати робочою силою, тобто засобом здобування доходів. Тому на українське на всіх рівнях поставлено табу.

Часом для затикання очевидного блюзнірства комусь із митців дають подачку у вигляді державної нагороди: кому премію,

регіонали, у разі ухвали в другому читанні, похитне і так примарну міцність їхньої влади, бо завтра апелювати до нації і народностей буде нічим. Треба показувати якість адміністрування, а не фонтани слини з трибуни.

"У нас справжні інтелігенти залишилися на маргінесі"

— Сьогодні Ви письменниця, головний редактор газети і голова обласної організації Національної спілки письменників України — всі ці посади вимагають відповідної громадянської позиції у питаннях, пов'язаних із національною політикою та духовним відродженням нації. Чи вдається Вам обстоювати їх?

— Вдається. Це сенс мого життя і моєї родини, моїх друзів і

кому орден, мовляв, бачите, у нас все на прикметі. Та ніхто не дбає про процес творення культурного пласту. Легше, коли українська інтелігенція поневіряється по закордонах, інша — співаєється, сторговується, стоїть по різні боки однієї барикади під різними прапорами. Залишається висмоктати з території останні мізки, а згодом і саму територію.

— Ваш погляд на мовний простір України?

— Це питання глобальне і потребує монографій. Скажу лише, що спекуляція на мовному питанні нині спрацює не на руку провокаторам. Для донецьких і луганських шахтарів нині двомовність не актуальна. Вони хочуть стабільності і перспективи, як і кожен із нас. Закон про мови нацменшин, який скомплювали

колег. Я не міняю партійних шаліків, тому завжди можу бути відвертою. Унікаю демонстративності, тому можу бути вільна від відробітків та "взаємозаліків". Не уявляю себе поза національним простором, ніколи не змирюся з тими, кому все одно — де жити і як розмовляти, що читати, де вкласти свої інтелектуальні і матеріальні статки. Мені гірко лише те, що ми, українці, в Україні завжди виявляємось у меншості (вже навіть наші столічні телеведучі нині відродили термін меншовики). Їх, тих, що з нами змагаються на витривалість і перспективу, завжди більше, вони уміють об'єднатися на певних критичних акцентах. Українці ж за своєю натурою міряють усе і вся по собі: не готові першими дати відкоша, зачини-

ти хвіртку, стрельнути. Тому нам і варять зупу, підпаливши нашу ж чуприну.

— Яка роль національної еліти у розбудові нашої держави?

— Я спершу скажу не про роль, а про амбіції. Наше суспільство сьогодні кинули в зовсім іншу дискусію. Нині не йдеться про якісь святі речі, про відродження культури, розвоє мистецтва, про високі ідеї. Зранку до ночі на всіх телеканалах і шпальтах часописів обговорюють політичні ситуації та владні міжусобиці. Немає людини, яка б сьогодні не знала політиків, не знала, хто з ким борюється чи бореться на політичному і владному олімпі. Ті, хто витворив у собі інтелігента, або ті, хто чудом зберіг себе, нині розчиняються в цій дуже складній ситуації. Адже сьогодні представники еліти здебільшого переймаються власним прізвиськом в ореолі слави, тим, який вигляд вони мають у якомусь там процесі. Але ж це дуже тимчасово і примарно. Оплесків чи доброго слова тим часом нікому не шкода. Коли митець працює лише на своє "Я", обходить важкі й гострі кути, відгороджується від народу, плекає пиху — він не є носієм культури, він служить гордині. А роль національної еліти — у вмінні об'єднувати зусилля, вчити, виховувати молоду націю, бути взірцем. Хай ця місія тиха, непримітна, але послідовна, ретельна, як роль учителя молодших класів: навчити абетки, писати, висловлювати думки, орієнтуватися у просторі, бути людяним. Це завшування національного тіста — у тих, хто народжується на нашій землі — роль еліти. Вона має бути присутня у всіх видах і жанрах мистецтва, освіти, медицині, побуті. Українець має відчувати, що він у всьому красивий, мудрий, жаданий, затребуваний, що з ним рахуються, його чують, за нього вболівають. Це — місія еліти. Якщо ж еліта вирішила панувати на тлі духовної убогості й матеріальної скрути народу — це елементарне мародерство. З огляду на таку ситуацію, питання, пов'язані з місцем національної еліти в сучасному українському суспільстві, треба обговорювати.

— Сьогодні вкотре намагаються об'єднати інтелігенцію. Чи здатна вона бути поведирем нації нині?

— Інтелігент має бути жертвним. (Може, це звучить у наш час наївно, можливо, це мої патріархальні погляди). Має жити вповнено і радісно. Наш інтелігент опечалений. Тому розмови про те, що він має бути поведирем нації, викликають навіть усмішку. Бо статус інтелігента нині поза всяким статусом. Бо у нас сьогодні, коли йдеться про інтелігенцію чи еліту, то, як правило, ми бачимо на телеекранах переважно VIP-осіб, людей багатих і при владі. Чому б, скажімо, не лише митцям, а й представникам влади не прагнути стати елітою? У них для цього є всі вазелі — чудові робочі місця, технічне обладнання, інформаційні джерела, доступ до світових матеріальних і духовних цінностей. Живи і працюй, здобувай престиж своєму імені, щоб про тебе згодом не казали "за царя Тимка". Проте ні, влада не хоче чи не здатна виношувати у собі доброго генія. Найнята на посаду служити народові за добрі гроші — вона з нами воює. Ось зовсім свіжий приклад — боротьба за чернівць-

кі книгарні. Проти рейдерської “реорганізації” виступили самі працівники книгарень, письменники, журналісти, науковці, студентство. А депутати більшістю голосів не поступилися людям, а ухвалили рейдерську “реорганізацію”. (Комунальне майно належить не кому іншому, а територіальній громаді).

Прикро, але так звана політична еліта не те що не може впоратися з роллю національної еліти, вона є її антиподом. Не може бути добродійним парламентом, який не має питомого числа інтелігентів — вчителів, медиків, письменників, художників, інженерів, винахідників. Не можна творити законодавство і чекати від нього плодів, орієнтуючись на лобювання персональних або ж кланових інтересів. Так можна перехитрити самих себе і на старість опинитися у драконячих умовах співіснування, коли страшно буде вийти з хати, коли вкрадене нині одними завтра перекрадуть інші — міцніші і проворніші. Роль національної еліти має виконувати кожен, хто хоче мати своє продовження у нащадках (за Біблією, мати життя вічне). Допоки ж у нас ти VIP-осіба, або — ніхто. Тому про решту інтелігентів-чорноробів, які виховують у школах, вишах майбутнє України, лікують, охороняють нашу державу, примножують мистецькі, наукові, технічні здобутки нашої країни, — про них ніхто навіть не згадує, хіба що у дні професійних свят. При цьому дивляться на них, як на жебраків. У нас справжні інтелігенти нині на маргінесі. Вони не вміють лицемірити, брехати, хапати, красти, а живуть совісно. Тому їх викинули на узбіччя. А через що? Через їхнє сумління. Бо совістю нації завжди була еліта, яку становили люди інтелігентні не тільки за статусом, а й за способом мислення і життя. І в цьому трагедія українського суспільства. І тут треба бити на сполох.

— **Що найбільше болить сьогодні?**

— Мені здається, що з кожним днем дедалі швидше збігає час. Ще майже ніде не була, майже нічого не бачила. А хочеться бути в кожному українському селі, зайти до кожної хати, поспілкуватися з людьми, надивитись на тамтешні сади, господарку, криниці, вікна, рушники, ікони. Наспіватися пісень, наслухатися птахів. Усе це мені дуже часто лише сниться. Боюся прийти і не застати когось десь у хаті. Ох, болить мені ця боязнь.

Спілкувалася
Марія ВИШНЕВСЬКА

Іван ЛИСИЙ

Чернівецьке видавництво “Місто” ось уже дванадцятий рік пропонує насамперед краям серію “Золоті імена Буковини”. Невеликими за обсягом, але вдало скомпонованими й ошатно та барвисто оформленими книжками цієї серії Буковина вшановує діячів із різних царин культури краю: педагога Михайла Поляка, режисера Анатолія Литвинчука, композитора Михайла Мафтуляка, журналіста Михайла Брозинського, поетесу Тамару Севернюк та ін.

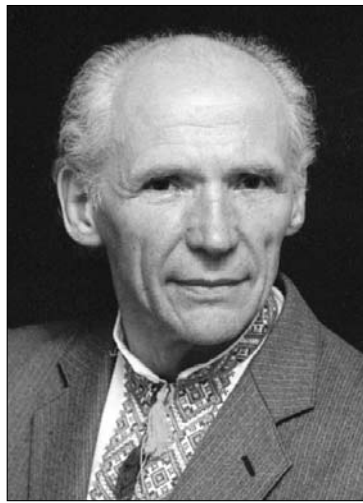
Композиція книжок серії усталена: на початку стисле *sigillum vitae*, запозичене з “крайової енциклопедії”; потім — розлогий біографічний нарис пера Юхима Гусара, у якому використано не тільки документальні матеріали, а й щедро цитовано спогади й відгуки друзів і знайомих, рідних і співробітників героя книжки, фрагменти листування і друкованих рецензій тощо. Своєрідна оздоба книжок — промовистий і розмаїтий відеоряд, укладений із світлин людини, про яку йдеться, а також її рідних і близьких. На закінчення — бібліографія текстів героя і літератури про нього, яку уклали працівники обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М. Івасюка.

Серія “Золоті імена Буковини” розповідає і про тих земляків, завдяки чий творчій енергії сьогодні вирує культурне життя краю. Остання книжка серії присвячена почесному голові Чернівецького обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” Вікторові Трохимовичу Косяченку. Автор Ю. Гусар дав їй влучну назву: “Інтелігент у поглядах, вчинках, творчості”. Книжка побачила світ на початку цього року до 80-річчя знаменитого просвітянина й науковця, яке він відсвяткував 4 січня.

Ювіляр і нині поєднує зрілу мудрість зі справді молодечим ентузіазмом і невичерпною енергією. Одна деталь: шойно побачила у світ укладена цим чи не найкращим знавцем справ в українському сатиричному цеху велика антологія “Байки буковинські”. Віктор Трохимович не пропускає жодної значущої події в культурному житті міста, а в багатьох випадках є ініціатором.

Автор життєпису В. Косячен-

Золоті імена сучасної Буковини: Віктор Косяченко

ка охопив різні грані його всебічного обдаровання. У книжці він постає як добре відомий філологічним колам України науковець — дослідник сатиричних жанрів української літератури; у цій царині він упорядкував і видав шість антологій, підготував дві монографії, опублікував сотні статей. Серед них не тільки історико-літературні, а й критичні, адже у Спільні письменників України буковинця віддавна добре знають як принципового, дотепного і вдумливого критика-аналітика зі своєрідним літературним почерком. Його колега з критичного цеху Юрій Церков відгукується про Косяченка як про “глибокого знавця поезити комічного, людину з винятковим художнім смаком, легким і прозорим стилем...”

Вступивши до Чернівецького університету після демобілізації з армії, В. Косяченко практично все своє трудове життя провів у ньому на кафедрі української літератури. Він не лише викладав, а й готував навчальні і методичні посібники, керував гуртками, опікувався студентськими групами і т. ін.

За останні 20 років трохи не очікувано розкрився і талант Косяченка-публіциста франківського гарту. Коли в літературознавчому пошуку і в критичній діяльності, наголосив автор книжки, Віктор Трохимович від самого початку і до сьогодні вірний одній музи — Талії, опікунці сатиричного цеху, то в публіци-

тиці для нього такою ж музою є Мова. Вправний стиліст, він не тільки намагається якомога повніше реалізувати невичерпний потенціал рідної мови у власному письмі, а й викриває різні варіанти політики лінгвоциду щодо української мови, послідовно відстоює мовні права українців. Прикметною є назва однієї зі збірок його статей — “Під прапором рідного слова”. А єдиний Косяченків текст, що входить до обговорюваної книжки, починається зі слів “Мовою, як і свободою, не можна тільки користуватися, про них треба дбати...”

Позиція принципового захисника рідної мови привела Віктора Косяченка у “Просвіту”: з 1989 року він член правління обласного відділення як один із фундаторів товариства, а в 1992—2005 роках самовіддано працював його головою. До речі, шойно згаданий розділ цієї книжки, написаний Віктором Трохимовичем, є цікавим звітом про просвітнянську роботу.

Усвідомлюючи, що “велика пора” становлення власної державності застала українців, за пророчим передбаченням Івана Франка, “неприготованими”, просвітяни Буковини від самого початку (точніше — відродження) організації намагалися зареалізувати цій історично прикрій обставині. В. Косяченко, озирнувшись на пройдений обласним об’єднанням ВУТ “Просвіта” понад двадцятирічний шлях, говорить не тільки про масштабні події та ваговиті заходи, а й про повсякденну невсипущу, кажучи словами Франка, “невтому, тиху працю без потоків шумних фраз”.

До прикладу, відзначення 200-річчя провісницької нової української літератури — “Енеїди” Івана Котляревського. Для буковинців це водночас була і 130-та річниця створення у Чернівцях першого українського просвітницького товариства “Руська бесіда” та 80-річчя Буковинського віча, що проголосило прилучення цього краю до Української держави. На той же 1998 рік припали ювілеї видатних українських письменників, уродженців

Буковини Юрія Федьковича і Ольги Кобилянської. Система заходів до цих дат (а це масштабні всеукраїнські наукові конференції, які “Просвіта” організувала разом із філологами місцевого університету, і читання для широких кіл громадськості, і літературні вечори, і концерти) увінчалася відкриттям архітектурної композиції “Літописцям Руси-України, подвижникам українського письменства” на початку вулиць Івана Котляревського і Лесі Українки, а також організація хору “Гомін Буковини”, репертуар якого значною мірою корелює зі славетним “Гомоном”, діяльність клубів “Співрозмовник” і “Діалог”, тижні літератури рідного краю, конкурс “Співає родина”.

На особливу увагу заслуговує просвітницько-виховна робота обласного об’єднання з учнівською молоддю — майбутнім країни. Це і відновлення з ініціативи В. Косяченка закритого 1940 року “визволителями” часопису для дітей і родини “Ластівка” і щорічні травневі конкурси на кращого знавця звичаїв, традицій та обрядів рідного краю в Чернівецькому музеї архітектури та побуту, і конкурси дитячих творів та художнього читання, і мистецький конкурс “Голодомор очима дітей” тощо. Словом, є про що звітувати буковинським просвітянам.

Досить скромно, як на мене, у книжці представлені фрагменти з листів до ювіляра, в яких знавці на кшталт славетного байкаря Микити Годованця або літературознавця-академіка Миколи Ільницького оцінюють його здобутки. Значно багатший, так би мовити, фотожиттєпис В. Косяченка, в якому більшість світлин стосуються його громадських і наукових справ. А на останній стороні обкладинки читаємо слова батька славетного композитора, відомого письменника Михайла Івасюка про Віктора Косяченка: “Він ніколи не обстоював банальні істини, зашкарублі догми і не давав просочуватися в людські серця намулові войовничого міщанства”. Гідна оцінка гідної постаті.

● СЛІДАМИ НАШИХ ВИСТУПІВ

Попри те, що на підтримку чернівецьких книгарень виступили опозиційні депутати, Чернівецькі обласні організації Національної спілки письменників України та Національної спілки журналістів України, молоді літератори, Х сесія Чернівецької облради VI скликання від 31 травня більшістю голосів таки ухвалила рішення про реорганізацію мережі комунальних книгарень.

Основним аргументом влади щодо такого кроку стала експертна оцінка фінансово-господарської діяльності обласних комунальних підприємств книжкової торгівлі, яку начебто здійснили фахівці Буковинського державного фінансово-економічного університету (БДФЕУ). Про це на зустрічі з керівниками підприємств книжкової торгівлі обласної комунальної власності заявили голова Чернівецької обласної ради Михайло Гайничеру та перший заступник голови обласної державної адміністрації Георгій Галиць.

Як з’ясувалося пізніше, у Чернівецькій ОДА не замовляли аудит у БДФЕУ. Про це вказано у відповіді начальника управління внутрішньої політики та зв’язків із громадськістю Чернівецької ОДА Ганни Мальони на інформаційний запит Григорія Сорочана:

Реорганізація по-чернівецьки!

“Незалежний аудит фінансової звітності обласних комунальних підприємств книжкової торгівлі за 2011 рік і за перший квартал 2012 року замовляв власник цих підприємств — обласна рада”. Тим часом, у Чернівецькій обласній раді документа з експертними висновками БДФЕУ також немає, “оскільки обласна рада не була замовником робіт із його виконання”. Про це йдеться у відповіді керуючого справами Чернівецької облради Аркадія Моїсея. За його повідомленням, аудит здійснювала аудиторська фірма “Вест-аудит” на замовлення облради.

Із ситуації, що склалася, можна дійти висновку, що очільники буковинської влади посилалися на “ліповий” аудит! А історія з рішенням скандальної сесії наразі не завершена.

По-перше, у директорів книгарень є свої претензії. Зокрема директор книгарні “Букініст” Марина Лібанова каже, що має на руках рішення сесії облради, завірене мокрою печаткою: “Рішення паперове, яке є в нас, не співпадає із тим, фактично, що зачитували в сесійній залі і за яке голосували депутати”, — наголосив вона. По-друге, питання книга-

рень Чернівців вирішуватимуть у суді. Про це повідомив депутат облради лідер обласної організації “Фронт Змін” Максим Бурбак. Від імені громади до окружного адміністративного суду подаватиметься позов щодо визнання нелегітимності скликання сесії облради, на якій було ухвалено рішення щодо реорганізації мережі комунальних книгарень. Він наголосив, що порядок денний скандальної сесії затверджувала колегія облради, на якій головував голова облради Михайло Гайничеру, який не мав на це права, оскільки на той час не був членом колегії облради. Ці та інші порушення роблять сесію нелегітимною.

М. Бурбак у майбутньому суді буде залучений як третя сторона на боці позивача — громади.

Тим часом 14. 06. 2012 р. стало відомо, що на виконання рішення Х сесії Чернівецької облради VI скликання від 31 травня, комісія з припинення діяльності обласних комунальних підприємств книжкової торгівлі затвердила план заходів, за яким найближчим часом працівники книгарень відправлять на біржу праці і проведуть інвентаризацію

майна. До 1 серпня планують подати на затвердження обласній раді акти приймання-передачі майна.

Який вигляд має “реорганізація” чернівецьких книгарень, чому цьому не завадили ані чернівецька громада, ані письменники та журналісти, ба більше, буковинські чиновники знехтували дорученням Миколи Азарова та зверненням голови Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності Володимира Яворівського. Хто від цього виграє — новоутворене підприємство, громада чи влада? І, наостанок, хто стоїть за черговою “реорганізацією” обласних комунальних підприємств книжкової торгівлі? З огляду на темпи “реорганізації”, залишається відкритим питання: чи доживуть чернівецькі книгарні до справедливого суду?..

Марія ВИШНЕВСЬКА,
м. Чернівці

P.S. У розпорядженні редакції “СП” є документи, які підтверджують інформацію, подану в цій статті.

Непоправна втрата

У Національному музеї Тараса Шевченка є своя, притаманна лише йому “музейна магія”. Будь-хто, попрацювавши тут, переймається духовною аурую та унікальністю цього музейного закладу.

Шевченкознавець, заслужений діяч культури України Володимир Макарович Яцюк був патріотом музею Шевченка, фанатом-подвижником музейної справи в Україні. Сьогодні не можна знайти заміну В. Яцюку — мистецтвознавцю, досліднику, автору монографій і науково-популярних альбомів, а найперше — талановитому музейнику. Ця втрата для української культури величезна, непоправна.

За понад 35 років роботи у Шевченковому домі для Володимира Макаровича музей став рідною домівкою, тут його оточували колеги-однодумці, поруч із ним завжди була його “музейна родина” і найголовніше — його улюблена праця в дослідженні образотворчої спадщини Тараса Шевченка.

Для Володимира Макаровича написання концепції та подальша побудова експозиції — чи музейної, чи виставкової — завжди була в радість. І кожна тематична виставка, натхненником і керівником якої був В. Яцюк, ставала віхою у діяльності Національного музею Тараса Шевченка, а також Меморіального музею-гауптвахти в Оренбурзі, Національного історико-культурного заповідника “Батьківщина Тараса Шевченка”. Ця праця була високо поцінована — за побудову експозиції Національного музею Тараса Шевченка 1989 року В. Яцюку було вручено Грамоту Верховної Ради УРСР.

Енциклопедичність знань, що стосувалися питань шевченкознавства, вражала всіх, хто спілкувався з В. Яцюком. Цей дослідник був одним із небагатьох наукових співробітників, який так глибоко вивчив музейну фондovu колекцію, опанував величезний інформаційний пласт, що стосувався життя і творчості Шевченка, а також його сучасників і послідовників.

Володимир Яцюк був із когорти українських музейників, які у складний для закладу час боролися за виживання музею Тараса Шевченка, приймали відвідувачів, несли шевченківське натхненне слово шанувальникам його творчої спадщини, організували різноманітні культурно-масові заходи.

Наталія ГРЯЗНОВА,

багаторічний науковий співробітник Національного музею Тараса Шевченка

Академік шевченкознавства**Доля**

Його робоча кімната-кабінет — ікони, світлини, живопис, листівки, на яких близьке йому XIX ст. І тому власні кошти витрачав на те, щоб мати біля себе речі дорогих йому Тараса Шевченка, Пантелеймона Куліша, Ганни Барвінок, Миколи Костомарова...

Дослідження малярства Шевченка стало сенсом його життя. Долею. Упродовж 40 років. Із дня у день. Із року в рік. Вранці він першим приходив до Національного музею Тараса Шевченка і дуже часто виходив останнім. І нерідко працював у вихідні — по суботах і неділях, та ще й прихопивши тижнів зо два відпустки. Бо належав до того дуже вузького кола обраних, до яких сквородинівська сентенція про “сродну працю” прикладається абсолютно.

Муза

Він мав радість і втіху від своєї праці. І натхнення. Поетична муза прийшла до нього в юності. В її полоні він був до останніх днів. Володю! Твій вірш, який ти читав у ірпінській оселі, коли за вікном цвіли вишні, читав змученим голосом, читав, люблячи кожне слово, пам'ятатиму. Назавжди.

Слава

Кар'єра, звання, регалії, нагороди — це не про нього. Не в цьому він бачив своє призначення. У поліформатній армії офіційних шевченкознавців він не був ні командармом, ні генералом, ні полковни-

«Благословенний день»

Минуло сорок днів, відколи не стало визначного дослідника образотворчої спадщини Тараса Шевченка, мистецтвознавця, музейника, поета Володимира ЯЦЮКА. Ще не віриться, ще не попускає жаль і не дає говорити розлого. Подаємо добірку коротких роздумів, спогадів Володимирових друзів, колег та добірку його віршів.

ком, ні навіть лейтенантом. Він був рядовим. Із когорти тих рядових, що вартують цілої армії.

Свого часу цей рядовий був номінований на Шевченківську премію. Але... Генерали-академіки не прощають рядовим їхньої, заробленої тяжкою чесною працею, слави. Бог суддя генералам...

А це та єдина регалія, яка мала б увінчати труд справжнього подвижника-шевиченкознавця.

“Несподівано суддя прийде і діла кожного явлені будуть...”

Десятки, сотні сторінок досліджень В. Яцюка, де не вкрадені, не позичені, а власні думки і відкриття, — це той неоціненний скарб, який він приніс у національну скарбницю шевченкознавства. Без пафосу і помпи. Без литавр і пустослів'я. Так, як належить справжньому трудівникові.

Реноме музею, його науковий потенціал і рівень упродовж 40 років визначався тим, що у його стінах працює В. Яцюк. Музейний люд вибагливий і химерний. Але для всіх Володимир Яцюк був авторитетом. В осиротілих стінах музею він залишиться таким назавжди.

Наталія КЛИМЕНКО,

Генеральний директор Національного музею Тараса Шевченка в 2005—2012 рр.

Спогади студентських літ

Пригадую Володю Яцюка зі студентських літ. Наприкінці 1960-х років парубок, шойно демобілізований з армії, з'явився в педінституті ім. М. Горького й одразу привернув увагу не лише своєю спортивною зовнішністю та вродою, а й неабияким інтелектом. Вразило те, що Володя, не вагаючись, перейшов із російського відділення на українське саме тоді, коли українська мова та література була не в пошані на противагу російській, перед якою комуністична система завзято відкривала перспективні шляхи.

Неординарність Володі проявлялася й завжди впадала у вічі. Наполегливий, він лишався надзвичайно тактовним. Ніхто навіть не запідозрював у нього поета. До речі, найкращі вірші були написані у студентські роки, пов'язані з його світлою заоханістю у Світлану Кошову, що стала йому дружиною на все життя. Так само прихованими виявилися його протестантські настрої, якими переймалося бунтівне шістдесятництво. В. Яцюк, як більшість студентів, брав участь в акціях біля пам'ятника Т. Шевченка, у розповсюдженні самвидаву, зокрема праці “Інтернаціоналізм чи русифікація?” І. Дзюби. Нині зрозуміло, що в ній нема нічого крамольного, а в ті роки можна було позбутися права на диплом. Зазвичай студенти про людське око грали в карти, кожен із них по черзі читав машинопис, віддрукований на цигарковому папері. Серед них виявився “сексот”, здається, на прізвище Голуб. Пізніше він не без задоволення зізнався про свою “пильність”, сподіваючись шокувати Володю, але той умів володіти собою, не показувати своїх переживань, зустрічаючись із подібними провокаторами. Пізніше йому така витримка пішла на користь під час роботи в музеї Тараса Шевченка, адже він добре знав, що за музейниками й архівістами стежило пильне, потворне око КДБ. Очевидно, тому захопився

колекціонуванням, що, з погляду влади, не було крамолою, але вивело науковця до нового розуміння неординарної постаті Т. Шевченка в матеріалізованій народній рецепції (пластика, листівки тощо).

Перед цим В. Яцюк випробував себе у ролі вчителя у селі Феневичі, мав авторитет серед учнів і педагогів, сформував футбольну команду, яка здобувала призи на спортивних змаганнях. Однак школа не влаштувала його неспокійну натуру. Тому дипломований учитель став метробудівником, захоплювався своєю нелегкою роботою. Проте вона не задовольняла його інтелектуальних і духовних запитів, що сфокусувалися на постаті Т. Шевченка. Осмислення малярської спадщини митця для В. Яцюка було не просто покликанням. Він із дивовижною одержимістю відстежував кожну деталь творчої біографії гравера-академіка, який вільно почувався у будь-якому жанрі образотворчого мистецтва, часто експериментував. В. Яцюк критично переглядав авторитетні судження інших дослідників, прагнув сам дійти істини, тому його спостереження часто збігалися з фактами малярської практики Т. Шевченка, а не уявленнями про них. Ішлося не тільки про аналіз окремих полотен, гравюр чи сепій, а й ретельне відстеження творчого шляху Т. Шевченка у Петербурзі, Оренбурзі, Мангизлаку тощо.

Володимир Яцюк не заціклювався тільки на науці, мав широке коло інтересів — від футболу до музики. Умів і любив відпочивати, захоплювався своєю життєвою енергією інших.

Юрій КОВАЛІВ,

доктор філологічних наук, професор

Жива колекція Володимира Яцюка

В енциклопедичному довіднику “Художники України” (Київ, 2006) Володимира Яцюка названо “мистецтвознавцем, поетом, колекціонером”. Задля повноти образу до цих означень варто додати ще й “музейник”, бо саме в царині музейної діяльності він проявив себе глибоким дослідником і яскравим популяризатором української національної спадщини.

Про наукові та колекціонерські зацікавлення шевченкознавця Володимира Яцюка промовисто оповідає засобами малої графіки його книжковий знак роботи Володимира Гарбуза. На ньому — персоналізоване зображення козака-бандуриста в поєднанні зі стилізованим обрамленням і текстом: “Збираниця В. Яцюка: Тарас Шевченко, Пантелеймон Куліш, Василь Тарновський, Ганна Барвінок, Амвросій Ждаха, Опанас Сластьон (книги — листівки — медалі)”.

Цей перелік персоналії і видів колекціонування не повний, бо відображає лише певний часовий зріз Яцюкових зацікавлень, їхня різнобічність особливо виразно виявилася в тематичних виставках, що їх організував Володимир Яцюк на матеріалах своєї збірки й де експонувалася графіка Льва Жемчужникова, Фотія Красицького, Амвросія Ждахи, Петра Холодного, Василя Масютіна, Миколи Бутовича, книжки та поштові картки з автографами Михайла Максимовича, Миколи Костомарова, Пантелеймона Куліша, Ганни Барвінок, Марка Вовчка, Олександра Кониського, Івана Франка, Дмитра Яворницького, Бориса Грінченка, Михайла Грушевського, Михайла Коцюбинського, Сергія Єфремова, Миколи Зерова.

Подвижницька праця Володимира Яцюка і в розшуку безцінних реліквій — пам'яток української культури, і в дослідженні цього багатющого пласту відкриває нові обшири перед дослідниками, дає можливість вдумливому сучаснику осмислити феномен Шевченка, повніше осягнути його вже понад півторастолітню присутність в українському світі.

Ігор ЛІХОВИЙ,

заслужений працівник культури України

Ішов своєю дорогою

Пам'ятаю, як Володимир Макарович прийшов працювати до музею Тараса Шевченка. Молодий, повний енергії, він одразу став своїм у колективі. Поважаючи попередників-шевиченкознавців, усе ж пішов своєю дорогою в науці. Йому було дано бачити те, що пройшло повз увагу інших дослідників. Він мав виняткове чуття, якого часто не мають дипломовані мистецтвознавці. А все тому, що любив свою справу, любив Шевченка, його поезію, малярство. Коли Володя почав колекціонувати шевченківські листівки і значки, багато хто з музейників скептично поставився до цього. Нині колекції Яцюка стали унікальними, адже він не лише збирав раритетні знімки, видання, книги, він вводив їх у науковий обіг, публікував, виставляв. Скільки виставок було влаштовано в стінах Національного музею на базі зібраних Володимиром Яцюком матеріалів! Їх достатньо, щоб створити музей Куліша чи кирило-мефодіївців.

Надія НАУМОВА,

завідувач Меморіального будинку-музею Т. Шевченка на Пріорці

Шевченківські реліквії у Варшаві

На прохання польських кінематографів (для фільму Єжи Гофмана “Україна”) нам, музейникам, необхідно було підготувати текстовий матеріал про боротьбу за незалежну Україну і роль у цьому Шевченка, надати ілюстративний матеріал козацької доби, XVIII і XIX століть. За роботу взялися Володимир Яцюк, Надія Наумова і я. Ми перегорнули величезну кількість літератури: книжок, альбомів, документів. Гарно попрацювали, але вдячність режисера й продюсера перевершила всі наші сподівання. Вони запросили нас на десять днів до Польщі. Побувати у Варшаві, побачити оригінальні офортні дошки Тараса Шевченка до “Живописної України”, оригінальні малюнки художника і попрацювати в архіві, та ще й із таким знавцем малярської спадщини, як Володимир Яцюк — це

ТВОГО ПРИШЕСТЯ»

мрія, до того ж Надія Наумова володіє польською мовою.

І ось у вересні ми уже у Варшаві. Було тепло і сонячно. Нам подобалося все: пам'ятник молодому Шевченкові у Варшаві українського скульптора Анатолія Куша, варшавські музеї і галереї, замки, привітні поляки, навіть Вісла з її глинистою водою. Володимир Яцюк був ліричний, якийсь особливий, читав поезію, весь час усміхався у пишні вуса, можливо, через те, що потрапив до своєї прабатьківщини по лінії матері.

Але треба було подивитися на нього у Національній бібліотеці і Національному музеї, коли ми оглядали оригінальні офортні дошки Шевченка і малюнки, коли опрацьовували архів. Володимир Макарович зовсім змінився: став прискіпливим, очі горіли, контролював Надію Наумову, чи вона правильно переклала, чи правильно перенесла всі записи. Ніби між іншим, надав ґрунтовну консультацію про матеріали Броніслава Залеського у нашому музеї завідуваччій сектору графіки Національної бібліотеки у Варшаві. Звичайно, він собі уже, мабуть, сформулював статтю про малярські твори Тараса Шевченка у Польщі, бо всі необхідні зображення, ксерокси із польських видань привіз до Києва.

Надзвичайно цікава публікація зі спостереженнями Володимира Макаровича з'явилася у журналі “Київська Русь”, кн. 3, 2007 р. під назвою “Про Шевченківські реліквії у Варшаві”.

Надія ОРЛОВА,
завідувач музею-філії Національного музею Тараса Шевченка

У колі незвичайних людей

Сьогодні у вранішній електричці до Києва хтось до мене озвався. І в голосі, і в доторку щось тривожне, нетерпеливе.

Озираюся — Володимир Дросенко, науковець музею Кирила Стеценка на Фастівщині.

— Яцюк... Макарович... Це правда?

Що маю відповісти?... Знаю, що чоловік читає часописи, які й озвалися на нашу втрату. А Володимир, краєзнавець, розповідає, як звернувся колись до Яцюка по консультацію.

— Одну світлинку по Фастівцю треба було ідентифікувати, і я від нього вмиг отримав усю інформацію.

Звісно, про ту археографічну експедицію на Перепад'ят Яцюк знав усе і... ще більше. Та хіба лише про неї! Скільки розмов, скільки спогадів за цих сорок днів! Роман Коваль, готуючи свою книгу про скульптора Михайла Гаврилка, талановитого митця, що через лихолітні обставини явлений нам сьогодні здебільшого як медальєр, саме завдяки Яцюковим дослідженням і його збірці шевченківської фалеристики зміг вповні розкрити цю тему. І ніколи не забудеться, з яким захопленням слухав розповідь Володі на останній виставці його збірки професор Василь Васильович Яременко, сам великий бібліофіл і збирач стародруків та рідкісних видань.

Філокартія, фалеристика, книгозбірня... Була ще одна Яцюкова “збірка”. Він її не пошукував, вона збиралася сама. Це коло незвичайних людей, яких вабила велика обізнаність, високість захоплень, чарівна зичливість цього незабутнього чоловіка.

Василь ПОРТЯК,
письменник, кінорежисер

Віч-на-віч із Шевченком

Володимир Яцюк. Кабінетний вчений. Анахорет, що з восьмої ранку сидить у невеличкому кабінеті вікнами в бузок. Якою радістю горять очі, як він схиляє голову набік, витанцьовуючи при цьому “степ”, коли виходить друком нова його книжка... “Віч-на-віч із Шевченком” — одна з найкращих. Віч-на-віч із Шевченком — його життєве кредо. А історія його життя — дослідницьке подвижництво.

“Іди покажу, яку цяцьку знайшов”, — зазирає він. Іскриться радістю, аж блискітки у перламутрових вусах, — значить, якась небачена або омріяна штука (раритет!) потрапила в силове поле Яцюка. Так і складалася його мозаїка цілості: багаторгранна Яцюкіана. Скільки наукового люду отримує консультації, скільки він дає напрямків до пошуків, навіть тоді, коли викликає полеміку. Бо ж у дискусії знаходиться істина.

Володька Яцюк. Саме так він підписав мені 2010 р. свою книжку поезій. Великий життєлюб, який, тільки-но тепліли Дніпрові води, щоранку ходив плавати, і вже на початку червня — засмаглий до чорноти. А його звичка бешкетника — тримати музейних колег (переважно жіночої статі) в тонусі: ідеш, замислившись, і раптом збоку чи позаду — бадьоренький такий собачий гавкіт... І знаєш Макаровичеву звичку — і все одно... підстрибуєш. Яцюк — це життя в усіх його проявах — одвічному діалозі з Музею, любов'ю до онуків; синіми ірисами, що будь-якої пори року даруються колежанкам з нагоди свят; розповідями, як учора вигадав рецепт смачної страви...

І мало кому, навіть із давніх колег, було відомо, як часто йому боліло. Про це — у поетичній збірці; це довелося відчувати всім навесні 2011 р., коли пішов син Тарас...

Відчиняються двері музейної наукової бібліотеки, а на порозі — у білому халаті — босий! — засмаглий В. М. Енергетичний згусток. А може, він у дворіку музею, за флігелем, курить під горіхом на лавці. Замислений як Мамай. Такий же веселий і бувалий. Вічний.

Тетяна ЧУЙКО,

заступник генерального директора Національного музею Тараса Шевченка з наукової роботи

Курортні пригоди

Було це 1990 року, я тільки-но прийшла працювати до Державного ще тоді музею Т. Г. Шевченка.

Готуючись водити екскурсії, я користувалася книжками, автори яких були тут поруч, я бачила їх щодня, разом із ними перебувала у стінах музею. Серед них був і Володимир Макарович, автор праць “Живопис — моя професія: Шевченкознавчі етюди”, “Рукою власною — Тарас Шевченко”, “Офорти Т. Шевченка: “Мальовничі Україна”. Мені, двадцятичотирилітній, здавалося, що ці люди якісь особливі. Влітку мені та Володимиру Макаровичу

профспілка виділила путівку на базу відпочинку до Очакова. Отже, я зі своїм подружжям, а Володимир Макарович зі своєю дружиною та двома дітками вирушили на “курорт”.

Щоранку я бачила Володимира Макаровича на пляжі. Він сів під дерев'яний “грибок” і щось писав до свого блокнота. Попрацювавши, ішов плавати. Одягав яскраво-синю гумову шапочку на своє кучеряве волосся і запливав так далеко, що на обрії виднілася лише невелика синя крапочка. Після пляжу всі дружно рушали на обід і по дорозі купували кавуни. Це був час тотального дефіциту і за кавунами стояла величезна черга. Продавець подавала кожному покупцю той кавун, який їй потрапляв до рук, і відмовлялася вибирати. Коли підійшла черга Володимира Макаровича, він щось дуже тихо з лагідною усмішкою сказав, вона вибрала для нього найбільший і найкращий кавун.

Юлія ШИЛЕНКО,

головний зберігач Національного музею Тараса Шевченка

Вдячний долі за співпрацю

Я вдячний долі, Господу, що був знайомий і навіть деякий час співпрацював із Володимиром Макаровичем Яцюком. Це був вчений-енциклопедист, глибокий дослідник творчості Тараса Шевченка, Пантелеймона Куліша і його дружини Ганни Барвінок, “Гані”, як він часто любив говорити про неї.

Мені, моїм колегам, співробітникам Міжнародного Енциклопедичного Бюро з фізики довелося співпрацювати з Володимиром Макаровичем — допомагали у створенні книги “Малярство і графіка Тараса Шевченка”, оригінал-макет якої виготовила Олена Нужна, а Володимир Мозирський редагував.

Володимир Макарович брав активну участь у підготовці до видання книги “Подвижники нації. Іван Пулюй, Пантелеймон Куліш”, яка вийшла за моєю загальною редакцією. Згодом ми з ним видали книгу “Ганна Барвінок” до 170-річчя від дня її народження. До слова, моя дочка Олена Нужна допомагала Володимиру Макаровичу у виданні збірки його віршів “Відлуння”. Останнім часом Володимир Макарович допомагав нам із Василем Яременком готувати до видання твору Ганни Барвінок та досліджувати її творчість.

Василь ШЕНДЕРОВСЬКИЙ,

доктор фізико-математичних наук, професор

Остання експедиція. Львів

Володимир ЯЦЮК

Передчуття

Матері Шевченка присвячується

Ще тільки-но у захололім небі
Дзьобало сонце цяточку весни
І марились землі вишневі крила,
А голим вітам соло солов'я.
Намарно стріхи вже лелек шукали
Порожніми очима чорних гнізд...
Ще й обріїв не цілували птахи.

І тихо, й сумно, бо і душу, й пісню
Приспала перелюбниця-зима,
В колосочці неволі вколосала.
Тверезо, тоскно — уселенський піст.
Лиш іноді надсадно попідтинню
Хрипіло змерзле слово кобзаря
Під передзвін похмільної бандури.

А їй наснилися губи немовляти
І двійко безборонних рученят,
А хлопчику у материнім лоні
Так славно снилися ягідки грудей.
Іше чекала Катерина сина,
Але уже вдвлялася Україна
У карий смуток маминих очей.

Пам'яті Пантелеймона Куліша

Схололий хутір стих, в передчутті
Здрігнулися дуби, коріння кленів
Заворушилось, поступившись місцем
Тому, хто посадив їх край гаяляв.

Він помирав, але душа ніяк
Покинуть грішне тіло не хотіла.
Його рука, немов крило, легка
Писала в злеті заповітне слово.

Та раптом і вона поволі впала
Уперше і востаннє так безсило
В долоні неутішної дружини,
І гордий птах схрестив на грудях крила.

А вже, як відридала самота,
Дві пари воликів поволеньки йшли цугом,
Не поспіхом везли, бо саме так
Господар їх любив ходити за плугом.

Поклали в домовину олівець,
Паперу трохи і смушеву шапку.
Ну от і все, по всьому рішенню,
Пора налити поминальну чарку

За того, хто, дійшовши схилу літ,
Не похилився од хули й огуди,
Хто прочитав нам Новий Заповіт,
І наше слово нас судити буде.

Він вірував у слово повсякчас,
Плекав його і так натхненно слухав
Те слово праведне, що боронило нас
Од злих сусідів і од рабства Духа.

Воно в молитві слалось до небес
Крізь віко грат і домовинні мури,
Аби диявол мороку пошез,
Аби зійшов шляхетний бог культури.

Ми й досі не сплатили борг йому,
Хоч знову й знов не подаємо виду.
Пройшло століття, та нема кому
Відправити достойну панахиду.

Як шуліка, я люблю ліси.
Я люблю струнки високі сосни.
Я люблю високі голоси.
Як шуліка, я люблю високе.

Я низьким душі не обкарнав.
Я ні з ким одвік не був жорстоким,
А тебе, налякану, укрив
Задля щастя, муки і мороки.

Я уздрів тебе посеред хвиль
Долею розбещеного моря.
Срібна моя, чаєчко, не квий,
Зачекай-но, політаймо поряд.

Не сахайся щастя, не тремти,
Не кигич мені про несумісність.
Нагадай, як зомлівала ти
На сунічнім сонячнім узліссі.

Любокрила, перекриль біду,
Хай “прошай” переболить у “драстуй”.
Скоро з піднебесся упаду,
Аби знов тебе у моря красти.

Віктор КОСТЮЧЕНКО

У червні 2012 року відзначаємо 300-річчя з дня народження французького філософа і письменника Жан-Жака Руссо. Цього ж року в грудні виповниться 290 років з дня народження українського філософа і письменника Григорія Савича Сковороди.

Сини віку

Ці двоє великих громадян всесвіту володіють багатьма схожими характерологічними спорідненостями і в біографічному плані, і в суспільно-філософських прагненнях покращити людство шляхом удосконалення самої людини, ліквідації майнової нерівності, гармонізації відносин громадянина і держави, збереження природи і людини як її частини.

Григорій Сковорода на десять років молодший за Жан-Жака Руссо. Народилися вони у різних країнах: Руссо у республіканській Швейцарії (28.06.1712), Сковорода у Малоросії — колонії Росії (03.12.1722). Жили і творили в різних умовах. Але мислення обох спрямовувалося на одне: потребу шукати “новий світ”. Для цього, на їхнє переконання, слід було упорядкувати співвідношення багатства та бідності, визначити взаємини “народ і влада”, “народ і наука”, “народ і релігія”.

Внесок обох у пошуки “нового світу” величезний. Збагачені їхніми ідеями людство прагне втілити ці ідеї в життя. У різних країнах це відбувалося і відбувається по-різному залежно від громадянсько-суспільної розвинутості, рівня освіченості держави, її демократичних прямиць і головне — від бажання самого суспільства.

Помер Руссо 1778 року в містечку Ерменонвіль поблизу Парижа в маєтку маркиза Жирардена. Сковорода помер 1797 року в селі Іванівці (нині Сковородинівка) на Харківщині в садибі поміщика Ковалевського.

...Що таке сьогодні Контрактова площа у Києві на Подолі? Це безбережне людське стовпище, бо тут сходяться кінцеві маршрути трамваїв, автобусів. Тут станція метро. На площі у скверіку 1976 року встановлено пам’ятник українському просвітителю, педагогу, музиканту Григорію Сковороді. Автор — скульптор Іван Кавалерідзе. Парадоксально: той, хто тікав від шуму міст, пропагуючи селянський спосіб життя, чистоту помислів і дій на лоні природи, опинився у центрі суєти. На Контрактовій площі розташована Академія, у якій він навчався. У мужицькому одязі, постолох, із торбиною за плечима, переступивши роки, сторіччя, він дивиться на свою альма-матер, на молоде покоління студентства.

Погляньмо на життєві віхи Г. Сковороди. Він — студент Києво-Могилянської академії, співак придворного хору у Санкт-Петербурзі, викладач колегіумів у Переяславі й Харкові, народний вчитель у поміщицьких сім’ях, чиновник дипломатичної місії в Угорщині, подорожній європейськими країнами. Це становить більше третини свідомого життя.

Невже він всюди одягався у мужицький одяг? Питання риторичне. Що перше спадає на думку, коли дивишся на пам’ятник? Пастух, наймит, прочанин. А де ж освічена людина? Адже на портретах він зображений у світському одязі.

...І ось ви у Швейцарії в Женеві, де народився Руссо. На острові посеред мальовничого Женевського озера височить величава скульптура Руссо. Пам’ятник скульптора Жан-Жака (збіг імен) Прадье встановлено ще 1835 року. Автор зобразив його схиленим над книгою. Уся Женева дивиться на одного з провісників ідей французької революції Руссо, а Руссо споглядає свою улюблену Женеву. Кілька разів пам’ятник Руссо повертали, щоб він міг побачити все своє місто. Прозоро-чиста вода озера, лебеді, умиротворені швейцарці й тисячі туристів ніби відтворюють ту згармонізованість, яку колись шукав видатний представник Просвітництва.

На життєвських перехрестях

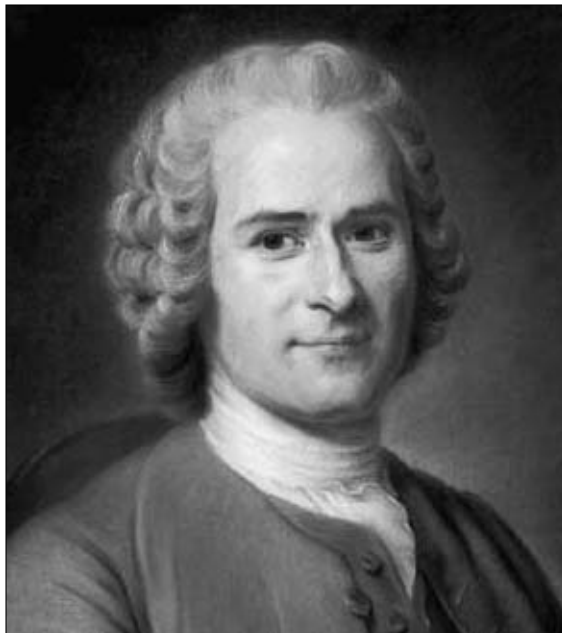
Суспільні умови, в яких народився і в яких минали дитячі роки Руссо у Швейцарії, з малоросійськими не зрівняти. Але рано залишившись без матері, Руссо пішов селами, заробляючи на хліб своєю музикою і піснями. Він близько зійшовся з простими селянами, життя яких контрастувало з життям заможних верств. Це вплинуло на його подальші погляди.

Г. Сковорода народився в селі Чорнухи на Полтавщині. Формували його як мислителя народна філософія, антикріпосницькі настрої, фальш владної і церковної верхівки, яка, наживши маєтності на народних злиднях, перелицьовувалася і відгороджувалася від народу.

Поневірвання молодості, мандрівний спосіб життя переважно у сільській місцевості творили душевний лад і заповітну мрію Руссо мати свій садок, хатку, корову, ставок і оточення з простих незіпсованих цивілізацією трудівників. Таку ж ідилічну картину малював собі й Сковорода, хіба що додавши до цього пасіку. Звідси в обох митців особливе місце у творчості посідає образ села і як досконалий продукт матеріальної культури, і як продукт духовного багатства. Сад дає людині злагоду і рівновагу. Це і сад науки, і Божий сад, що родить любов і мир. “Лише село — “країна”, лише сільський люд — “населення”. Монархічна Франція, де довго жив Руссо, різко уразила його республіканські симпатії. У своїх художніх і наукових працях він постійно порівнював мораль і спосіб життя простих людей із мораллю і способом життя верхніх прошарків Парижа не на користь останніх. Правда, паризькі салони похитнули погляди Руссо на багатство. Із часом він став не такий категоричний, як у молодості: йому хотілося і грошей, і слави. Тоді як Г. Сковорода був стійкішим. Він твердо заявляв: “Жереб мій із бідняками”.

Природа щедро наділила обох талантами: чуттям слова, музичальністю. Обоє жували вони книгу. Особливо захоплювалися філософією стародавнього світу й міфологією. Це мало вирішальне значення в осягненні освіти і розвитку наукових інтересів.

Обоє стали реформаторами. Руссо запропонував наблизити

Руссо і Сковорода

салонну французьку драматургію до народної. А в нотній грамоті замінити нотні знаки на цифрові позначки. Мистецька еліта Парижа, звичайно, не все сприйняла з новацій Руссо, але його помітили науковці й запросили до авторського складу знаменитої французької “Енциклопедії”.

Г. Сковорода реформував поетику, викладаючи у колегіумах. Він створив свою поетичну школу з власною теорією віршування і власним світобаченням явищ природи, суспільного життя, духовної сфери. У цьому полягало його новаторство, що й стало причиною того, що офіційна влада вдалася до переслідування вченого, звільнила від учительської праці. Свою поетику він застосовував під час написання віршів, дбаючи про ясність думки та мелодійність у віршоскладанні, осуджуючи при цьому “письмодзвонство”.

Якийсь час Руссо і Сковорода працювали народними вчителями у багатьох сім’ях. Потім набуті навички знадобилися для написання педагогічних трактатів.

Обоє служили в дипломатичних місіях. Руссо — у французькій у Венеції. Сковорода — у російській в Угорщині. Руссо, помічаючи закулісні спекуляції, почав їх розвінчувати, і його звільнили з роботи. Сковорода завдяки посольській службі мав можливість побувати у європейських країнах. Особливо припала йому до душі республіканська Швейцарія. Він відвідав багато міст цієї країни. У Базелі вклонився пам’яті улюбленого філософа Еразма Роттердамського, який тут жив. Думається, що в мандрах Швейцарією він знайомився з творами Вольтера і молодого Жан-Жака Руссо.

Єпископи, ченці й товариші по академії не раз пропонували Г. Сковороді присвятити себе церкві. Вони переконували, що це забезпечить безбідне життя і постійний дах над головою: “Ти будеш стовб церкви і украшення обителі”. На що він відповідав: “Я столботворення умножаті собою не хочу, доволі й вас столбов (неотесаних) во храмі Божієм”.

Так само й Руссо часто прибирався до монастирів. Духовенство, побачивши розум, знання, таланти, схилило його лишитися в обителі. Та Руссо, в якого вже

зародилося іронічне ставлення до Бога, не збирався носити ненависну йому рясу.

Цікаво, що й у Руссо, й у Сковороди вчителями були стародавні грецькі та римські філософи Плутарх, Горацій, Сократ, Овідій.

У пошуках гармонії

XVIII століття — активний пошук європейської філософією сенсу людського буття. Матеріаліст Вольтер у Франції закладає основи Свободи, Рівності, Братерства. Ідеаліст Кант у Німеччині заперечує матеріалізм, пропагує ідеї існування матеріального світу поза людською свідомістю. Демократична, гуманістична філософія Г. Сковороди була, так би мовити, між філософією Канта і філософією Вольтера. У ній можна натрапити на перегики з матеріалізмом Вольтера й ідеалізмом Канта. А от погляди Сковороди і Руссо на суспільство, людину, науку, мистецтво, педагогіку — суголосні. Ні про які впливи тут не йдеться. У разі, якщо Сковорода і познайомився з творами Руссо, мандруючи Швейцарією (1750 р.), то, напевно, це були перші поетичні твори та ще, можливо, трактат “Розмісли про науки і мистецтва” (1750 р.). Всі інші твори Руссо з’явилися друком пізніше, коли Сковорода вже повернувся до Малоросії. Але найвірогідніше, про що можна твердити майже безперечно, Сковорода в Європі вдихнув республіканського повітря, духу свободи (Liberte), що готували народ Франції до взяття Бастилії та проголошення Декларації прав людини і громадянина. Вперше в історії цей дух сколихнув народ.

Саме тоді вільнолюбні ідеї французьких енциклопедистів розповсюджувалися Європою. Відомо, що й російська цариця Катерина II заговарала з ними, листувалася з Вольтером. Чи не тоді всевладна цариця звернула увагу на придворного співака, двадцятирічного освіченого українця, погляди якого були співзвучними з політичними, етичними поглядами енциклопедистів? Тож не випадково вона заохотила мати при дворі “свого” енциклопедиста, який володів би європейськими (давніми й сучасними) мовами. Г. Сковорода влаштував її. Він думав по-ев-

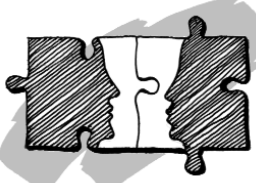
ропейському. Цариця звернулася до нього з пропозицією лишитися на службі при дворі. На що незалежний Г. Сковорода відповів: йому його сопліка й воля дорожчі “царського вінця”.

Ідеал для Руссо — розумна трудяща людина, що прагне пізнати себе. Це не ті розкішно вдягнуті “пестунчики долі”, піднесені на хвилі багатства, коли народ у бідності. Видатний мислитель епохи Руссо засуджував досягнення тодішньої науки і техніки, бо вони не поліпшували умов життя переважної більшості людей, а їхніми плодами користувалася лише верхівка суспільства. Руссо імпонує людина, яка силою розуму розвіює морок і при цьому “заглиблюється в себе, щоб вивчити людину і пізнати її природу, її обов’язки і її призначення”.

Із-поміж численних художніх праць і наукових трактатів Руссо особливе місце посідає трактат “Суспільний договір”, який цікавий і сьогодні. Найперше для тих, хто приходить до влади. “Суспільний договір” — твір політичний, у якому зроблено спробу створити зразкову державу, де багатства розподілено справедливо. “Людина народжена вільною, а тим часом вона в кайданах”, — повторював Руссо. Від цих кайданів (політичних, майнових) її необхідно звільнити.

Суспільний договір між владою і народом можливий у країні, яка справді гарантує рівноправність перед законом, яка створює дієву конституцію, що дбає про справедливість. Руссо обгрунтовує створення республіки, де панує народовладдя і законодавче, і виконавче.

Г. Сковорода у центр своєї філософії ставить людину, яка “самопізнанням матері-природи” (“заглибленням в себе” у Руссо) досягає істини. По-сучасному звучать слова філософа: “...виміряли землю, море, повітря, небеса, потурбували задля металів земний живіт... будемо незрозумілі машини, насипаємо прірви, зупиняємо і скеровуємо водну течію... Але горе в тім, що при тому всьому відчувається, начебто бракує чогось великого”. А велике народжується, коли все те в’яжеться тісно з суспільними потребами людини і не шкодить природі. Завжди в серці має бути місце для добра. “Краще мить чесно жить,

аніж день в мислях злих”. Соціальна нерівність породжує “зради, бунти, змови, викрадення скіпетрів, падіння держав”.

Розумна природа трудящої людини й розумна природа суспільства творять розумне співжиття. Тоді воно тверде, мирне та благополучне. В умовах кріпацтва Г. Сковорода такого співжиття не спостерігав. Він бачив жадібних мудрагелів, які тільки й дбали про “гаманці, мішки і чемодани”. Найчастіше письменник змальовував їх в образах вовків.

У Сковороди немає такого цілісного трактату, як “Суспільний договір” у Руссо. Його думки з приводу справедливого суспільства розкидані по різних працях (“Розмова п’яти подорожніх про істинне щастя в житті”, “Алфавіт, або Буквар миру” та ін.). Таке суспільство може збудувати “нова людина”, подолавши “тиранію”, “підлість”, “низькість”, “гязне”, “лживе” тощо. Український філософ, подібно до Руссо, витворює республіку майбутнього. У “горній” республіці (досконалій) Г. Сковорода — “все нове: нові люди, нові образи, нове творіння”. І праця людей відповідна до їхньої “спорідненості”, тобто природних нахилів.

Народолюбство Г. Сковороди було активним. Хоч і далекий від радикалізму. Вихід зі становища він убачав у самопізнанні, добродійстві, корисній праці. У цьому щастя, гармонізація людини з природою, суспільством і Біблією. Така суть етики Г. Сковорода. Всю силу викриття письменник спрямовує проти тих, хто “для чинів тре кутки”, “обдурити прудкий”, хто “гендлює”, “стягає поля”, хто “панегірик сплітає з брехні”. У тій же соціальній групі — гуляки, кар’ярні, юристи-шкуродери.

Адміністративно-територіальне керівництво Малоросії (як тоді називали Україну) належало гетьману під наглядом Малоросійської колегії, що формувала і контролювала Москва. Г. Сковорода, побувавши в країнах Європи, познайомившись з управлінською системою деяких країн, мав змогу порівняти їх із тією, що існувала в рідному краї. Порівняння було не на користь гетьманщини. “Найвправніші голови у світі” він бачить у лондонському і паризькому уряді. У нас же, якщо хто й здатний прислужитися суспільству, так “не може за множеством кандидатів продертися до прийняття посади”. Г. Сковорода засуджує тих, хто править людьми, як “вовк вівцями”, тих, хто лицемірить, хто мріє посісти місце, яке “могло б йому поставити стіл із десяти блюд”. Щасливим бути — значить “пізнати себе чи свою природу, взятися за своє споріднене діло і бути з ним у згоді із загальною потребою”.

На основі біблійних легенд, давньогрецьких міфів, Езопових байок, народних притч Г. Сковорода писав вірші, байки, прозу, наукові трактати, діалоги. Найвідоміші твори: “Сад божественних пісень”, “Байки харківські”. Менш відомі філософські твори, що розповсюджувалися у рукописах. Писані вони церковнослов’янською, з домішкою російської, мовою: “Вступні двері до християнської добронравності”, “Наркіс. Розмова про те: пізнай себе” та ін.

По Швейцарії

На одній паралелі, на відстані двох тисяч кілометрів одна від одної розташовані дві країни — Україна і Швейцарія. Україна, яка після невдалого експерименту з будівництвом соціалізму лише 20 років як здобула свою державність. І Швейцарія — з величезним досвідом республіканського державництва. У нейтралітеті вона комфортно живе ось уже 200 років.

Нещодавно мені пощастило побувати у цій країні. Я відвідав міста Базель, Берн, Женеву, Цюріх, Люцерн і низку малих містечок. Всюди достаток.

Крім соціальних програм і законів, що їх сформував парламент, партії та громадські організації пропонують свої соціальні програми, до яких з увагою ставиться уряд. Так, під час перебування в Базельському кантоні лаштувався референдум “Ми проти нафти”. Референдум організувала Партія зелених. Нагальною і для швейцарців є проблема альтернативних джерел енергії. “Зелені” пропонують до 2030 року замінити 40 % теперішніх джерел енергії екологічно чистими видами палива. Уряд стимулює впровадження та використання вітрової енергії, сонячних батарей, гранульованого палива з відходів деревообробної промисловості.

Долини й луки, гори, річки й озера, міста й містечка (сіл у нашому розумінні немає) — усе доглянуте, привабливе. Немає пусток, руїн, занедбаності. Зворушливо швейцарці оберігають історичну пам’ять. Досконалість і точний транспорт. Висока культура торгівлі. А як вигладливо декорують своє житло, садибу, дороги і доріжки квітами! Панує краса і доцільність. Чистота в громадських місцях, на станціях, зупинках транспорту, на узбіччях доріг. Не облаштувають вулиці суцільними торговими рядами. У маркетах не ломляться стелажі від алкогольних напоїв. Немає штурханни й тисняви.

Пощастило побувати на засіданні парламенту — велика єдність, високе відчуття місії, культура державності. Не побачив я в парламенті “кнопкодавів”. Угорі під стелею напис: “Один за всіх і всі за одного”.

Маленька амбітна країна вражає світ своєю єдністю. Швейцарія — сплав історичного досвіду із сучасними технологіями, державотворчі заходи, спрямовані на пожиток народові, громадянське єднання. Регіоналізація німецької, французької, італійської та ретороманської громад, що становлять Швейцарію, обмежується на мовно-культурному рівні в місцях мешкання цих громад. Найменша з них — ретороманська — становить 1 % усього населення. Ні одна з громад не вивиснується ні за якими ознаками над іншою. У мерії Базеля привертає увагу напис на стіні: “Де існує єдність, там живе Бог”.

Здавалося, весь час мого перебування у дивовижній країні поряд зі мною були автор “Суспільного договору” Руссо і автор “Саду божественних пісень” Сковорода.

Повернувся додому. Повернувся у безлад — конституційний, парламентський, політичний, правовий, економічний, виробничий, культурно-освітній, побутовий...

Петро АНТОНЕНКО

Телебачення — той набуток цивілізації, коли виникає запитання: а чи благо це взагалі? Чудово було б, аби існувало воно без негативу. На жаль, поки що не виходить. Тож іноді хочеться поставити перед телеекраном напис: “Обережно: отрута!”, особливо якщо перед ним діти.

Щось треба робити і державі, і громадськості. Державні структури зайшли з бюрократичного боку. У цьому можна було переконатися, побувавши нещодавно на круглому столі, який провела “Міжвідомча робоча група з розробки та впровадження національної системи позначок для захисту дітей від інформації, що може зашкодити їхньому здоров’ю і розвитку”. Спробуйте-но на одному подиху прочитати довгезну назву цієї “групи” і ви матимете уявлення, що таке бюрократичний формалізм. Його більш ніж достатньо. Група має “Календарний план роботи”, провела перед цим уже два засідання, “п’ятиповерховий” порямок денний яких не цитуватиму, бо присплю читача. Між тим, ця група утворена під егідою Адміністрації Президента і при Національній Раді з питань телебачення і радіомовлення. А на цьому засіданні довелося вислухати й такі велемудрі доповіді, як, наприклад, “Нормативні та самоорганізаційні орієнтири батьків щодо захисту дітей від потенційного шкідливого телеконтенту” або “Уявлення батьків щодо графічних версій позначок негативного телеконтенту”. З чого можна зробити висновок: сама робоча група утворена довкола **одного-єдиного** вузького сегмента серйозної проблеми телебезпеки — впровадження значків на телеекрані, якими фіксують доступність тих чи інших передач для певних аудиторій. Ви бачите ці значки на екранах, особливо у вечірній і нічний час — ці трикутнички, квадрати, кола. Отож саме впровадження їх, та ще й за якими європейськими нормами, і вийшло на перший план, замість обговорення **тривожної ситуації з дитячим мовленням взагалі**. Втім, ця тривога прохоплювалася у виступах учасників круглого столу, на який Нацрада запросила навіть керівників обласних телерадіоорганізацій. Бо не значками єдиними визначається ця проблема — отрута з телеекрана.

Чого варта констатація на самому початку дискусії голови Нацради Володимира Манжосова, котрий зазначив, що “телебачення має дуже потужний психічний вплив на дітей”, і сумно додав: “Не існує системи захисту дітей від негативу телебачення”. І далі голова таки вийшов на тему протиставлення негативу з телеекрана нормальному і потужному дитячому мовленню в Україні. Згадав про розроблений “Проект Положення про дитяче мовлення”, про те, що Нацрада категорично не погоджується, коли якийсь мовник зменшує кількість дитячого телефіру. Розмову продовжила заступник голови Нацради Ірина Опилат, зазначивши, що у нас тепер не один дитячий канал “Малютка”, а цілий шість. Правда, констатувала, що 43 % часу дитячого мовлення — це лише мультфільми, ще 30 % — “озвучені картинки”, і лише 3 % — документальні фільми для дітей і

Обережно: діти і телевизор

Що протиставити негативу з телеящика — значки чи нормальне дитяче мовлення? Продовження теми публікації “Піратство в телеєфірі” (“СП”, ч. 6 за 2012 р.)

підлітків, притому майже всі зарубіжного виробництва. А дітей, які в сім’ях стають дедалі самотнішими, більше тягне саме до телевізора, перед яким дехто проводить більше часу, ніж у школі.

Різний підхід до справи чиновників і представників громадськості засвідчили два виступи. Спершу директор департаменту Держкомтелерадіо Сергій Абрамов сипав цифрами, говорючи, як у нас росте кількість дитячого ефіру, його вже, мовляв, аж 10 % від загального мовлення (цифра, на думку фахівців, доволі завищена), запевняв, що на державних телеканалах (маються на увазі й місцеві студії) більш жорсткий контроль за чистою ефіру, і тут ставлять заслін смакуванню насилля, наркоманії, алкоголізму на екрані. Частково так і є, особливо, якщо порівнювати з ваханалією на приватних каналах, **але ж саме вони у нас давно домінують в ефірі**.

А от представниця Фонду “Відкрита політика” Ірина Жданова доволі критично заявила, що давно час вводити санкції проти виробників телепродукту, який відверто

клад. Йдеться про нав’язливе поширення в суспільстві інформації про статеві збочення, особливо гомосексуалізм. Варто сказати про це критичне слово, як тебе тут же звинувачують у “гомофобії”, нетолерантності. Але ж ідеться не про толерантне ставлення до геїв, а про те, що суспільству вульгарно нав’язується, по суті, пропагується це явище. Відтак моральна планка падає. То яка тут “уніфікація” попереджувальної системи значків? На наш екран можуть випустити брідотний фільм із прославлянням геїв, який за “уніфікованими” єврономами позначає, як цілком доступний для дитячої і підліткової аудиторії. То чи не слід уважніше придивитися до цих “уніфікованих” норм?

Небезпека з телеєфіру посилюється ще й тим, що відбувається на тлі тривожних явищ у сімейному вихованні. Батьки віддаляються від дітей. Саме про це говорив на круглому столі Уповноважений з прав дитини при Президентіві України Юрій Павленко. Він прокоментував доволі тривожні результати соціологічного дослідження. У житейській суєті батьки дедалі більше залишають дітей в обіймах телеящика, Інтернету, вулиці. На одне й те ж запитання, чи достатньо часу проводять батьки з дітьми, ті й інші дали при опитуванні протилежні відповіді, хоча запитання ставилися в одній і тій же родині. “Недостатньо”, — стверджують діти. “Достатньо”, — кажуть батьки, виділяючи лічені години (чи й хвилини!) на спілкування з дитиною. Взагалі, те, що засвідчило це дослідження, — окрема й серйозна проблема. Можна лише додати тривожну статистику, коли батьки не просто зриваються на крики й лайку щодо своїх дітей, а й б’ють їх, знущаються фізично. Насилля на екрані накладається на насилля в сім’ї.

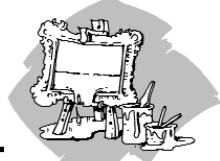
Загалом же хочеться запитати у посадовців, причетних до нашого телеєфіру, медіапростору: чи про те ми говоримо? Чи тему значків на екрані варто так натхненно й довго обговорювати? Чи не час уже братися за розвиток дитячого мовлення в Україні? Натомість бачимо інше. Повернімося до публікації “Піратство в телеєфірі”. У ній ішлося про сумний стан дитячого мовлення в країні і конкретно — про вульгарний “наїзд”, який чинить Національна рада з питань телебачення і радіомовлення на телеканал “Малютка”, по суті, єдиний до останнього часу дитячий всеукраїнський канал (що вийде з нових задекларованих каналів — ще побачимо). Чудовий просвітницький телеканал останній рік працює під постійною загрозою закриття. Ці проблеми мені, як журналістові, вдалося озвучити на круглому столі. Юрій Павленко отримав число “Слова Просвіти” з цією публікацією і пообіцяв розібратися в ситуації. Що ж, побачимо. Так само чекаємо на реакцію Нацради, керівники якої були організаторами тієї велемудрої розмови про “значки”. Може, щось скажуть і не лише про значки, а й загалом про стан нашого дитячого телеєфіру. Чи нам доведеться ставити вже не значки на екрані, а стіну перед телевизором?

згубно діє на психіку людей, особливо дітей і підлітків. Прикладів за кордоном немало, коли отруювачі ефіру не просто нещадно штрафують, а й широко сповіщують про це громадськість. У нас же варто Національній комісії з питань суспільної моралі неспішно вказати на отруювачів телесторю, відразу ж гвалт: “Цензура!” При цьому забувають, що у найдемократичніших країнах існує суспільний і державний контроль за телесторю. “А чому на противагу “чорнусі” й “порнусі” на екранах не розвивати нормальне мовлення”, — зазначила І. Жданова. Як приклад — прекрасний всеукраїнський фестиваль дитячої та юнацької телевізійної творчості “Кришталеві джерела”. Попри те, що він проходить під егідою Нацради, цікаві документальні фільми, телепрограми, створені юними, нечасто потрапляють у наш ефір.

Діти, підлітки дедалі частіше пересідають від телеекрана до монітора комп’ютера і поринають в Інтернет. А там — те ж саме, якщо не гірше. Тому учасники дискусії підкресливали, що треба говорити про весь обшир аудіовізуальних послуг, а це телебачення, Інтернет, кіно, відеопродукція на DVD.

Непростим виявилось й питання впровадження європейської системи попереджувальних значків на телеекрані. В Європі йде певна уніфікація цієї системи. Але як про неї можна говорити, коли в різних країнах різний менталітет, звичаї, традиції, релігії. Ось простий при-

Богдан ГОРИНЬ

Рафаель Багаутдінов знаний і незнаний. Доля. Творчість. Оточення: Монографія-колаж / Проект та упорядкування С. Йовенко. — Київ.: Український письменник, 2012. — 329 с.

Спостерігаючи за тим, що діється в українському парламенті, з боєм усвідомлюємо, як не люблять Україну деякі політичні "енки" (не хочу називати їхніх прізвищ), скільки сил вони докладають, щоб Україна не мала своєї історії, культури, мови, мистецтва, як цинічно протиставляють себе тому народу, серед якого живуть. Але є велика радість, коли згадуємо багатьох вихідців з інших етносів, котрі, наче компенсуючи втрати, відкривають українській нації своє любляче серце, нічого не вимагаючи за свою любов. Таких прикладів у нашій історії — від найдавніших часів і понині — дуже багато. Це і шляхтич Станіслав Мрозовицький — військовий і політичний діяч часів Хмельниччини, оспіваний у народних піснях як Морозенко, за яким "Україна плаче", виходець зі шляхетського роду видатний історик В'ячеслав Липинський, політичний і військовий діяч — архієпископ і ерцгерцог Австро-Угорщини Вільгельм Габсбург, що приєднав ім'я Василь Вишиваний, не говорячи про багатьох діячів різних царин культури, зокрема письменників. Україна перед ними у великому боргу, як і перед етнічним татариним Рафаелем Багаутдіновим — людиною, яка знає й розуміє страдницький шлях України, близький до страдницької долі його народу.

У кінці 90-х рр. північноатлантична асамблея проводила в Казані семінар, в якому я брав участь

Радість зустрічі

як голова української парламентської делегації. Учасники семінару дізналися, що майже чотиримільйонний Татарстан порівну поділений на татарське й нетатарське населення (за переписом — татар 49 відсотків). Така ситуація була в Естонії, Латвії, інших республіках, а у п'ятнадцятимільйонному Казахстані проживало всього 5 мільйонів казахів — все це результат імперської політики Москви, вінцем якої був, як і в Україні, страшний голодомор-етноцид, що забрав більшу половину казахського етносу. Крім відвертого обміну думок й гостинності, з якою нас приймали татари, мені назавжди запам'ятається зустріч із муфтієм, котрий повів делегацію у мечеть, і, пригощаючи медом й вином, докладно розповів про трагедію татарської нації в мовному й релігійному аспектах, про те, як Татарстан із труднощами повертається до своїх національних і релігійних

традицій. Під час довірливих розмов із татарськими опозиційними політиками я відчув велику тугу татар за власною державною незалежністю і почув від них готовність до боротьби: "Ми виборюватимемо незалежність, але не так, як це робить Чечня". Імперську політику Кремля вповні відчула на собі вся родина Багаутдінових. Доля закинула Рафаеля Багаутдінова — сина репресованих батьків в Україну, де він акліматизувався, полюбив українців, а українці полюбили його. Буває так, що в людини дві матері — та, що народила, і та, що виховала. Татарстан народив, а Україна виховала, у серці, душі художника живуть дві батьківщини, тому він водночас український і татарський художник.

Під всіма оглядами Рафаель Махмутович — унікальна творча особистість з унікальною долею. Велику справу здійснила Світлана Йовенко, реалізуючи через видавництво "Український письменник" власний проект монографії-колажу "Рафаель Багаутдінов знаний і незнаний" (упорядкування та редакція С. Йовенко). Своєрідне новітнє жанрове утворення — "колаж" має великі можливості дати образ людини в усій повноті, усій багатогранності й складності, в усіх її вимірах, що й потверджує це неординарне видання.

Книга мудро побудована. Якщо вдатися до метафори, її архітектоніка нагадує храм, у якому, крім оздоб (іконостаси форзаців, велика кількість кольорових і чорно-білих світлин, репродукції картин) чути розмаїті голоси, що один одного змінюють, доповнюють, надаючи храму повноти духовного життя.

Дане художником інтерв'ю Марині Бондаренко, статті мистецтвознавців Леоніда Владича, Валентини Рубан, письменників Михайла Слабошпицького та Валентини Давиденко кожний по-своєму вводить спраглих за красою й духовністю у храм книги. Все тут обдуманно, відповідним чином розставлено. Написана на одному емоційному подиху стаття В. Давиденко з акцентами, що Рафаель Махмутович починав як графік, проліювавши до сорока книг, перейшов до акварелі, а на початку 80-х — до олійного живопису зі своєю пуантилістичною манерою тісно поєднана з наступними публікаціями. В поміщеному уривку з роману Слабошпицького "Автопортрет художника в зрілості" є згадка про письменника Василя Барку, а вже на наступній сторінці — епічний, по-філософськи заглиблений голос самого Барки, котрий, осмислюючи творчість Рафаеля Багаутдінова, зупинив увагу на портреті "замордованого великого поета-в'язня Василя Стуса", поруч — репродукція композиції з розп'ятим поетом. Колючий дріт обвиває його руки й тіло. Серед пагорбів виглядають голови мучеників і сім поминальних свічок. Це реквієм по убієнних. Композиція, яку можна б назвати "Розп'ятий Стус" — чи не єдиний твір із трагедійним змістом і настроєм, але без розп'яття храм — не храм, бо мусили бути ті, що заплотили життям, щоб можна було насолоджуватися красою, осмислювати в пейзажах таїну природи, розгадувати в портретованих їхню емоційну й інтелектуальну сутність.

У створеному Світлавою Йовенко колажному храмі книги можна почути чимало цікавих спостережень, глибоких думок про життєвий і творчий шлях художника, побачити репродукції творів, що випромінюють радість

життя. Кожен голос у цьому храмі книги додає щось нове про життєвий і творчий шлях митця та його родину. Від Лілії Максименко дізнаємося, що син Рафаеля Махмутовича — Рустем висвятився на греко-католицького священика й нині діякон греко-католицької церкви у Києві. Марина Бондаренко штрих-пунктиром розповіла про трагічну долю батька Рафаеля, колишнього секретаря обкому комсомолу, розстріляного чекістами, про його дружину, засуджену на 15 років мордовських концтаборів, про долю двох синів, котрих відправили у дитячу колонію на Кіровоградщину, й про те, як опинилися вони у Києві.

На завершення — монументальний, деталізований, з вкрапленням терпких деталей розпис Світлани Йовенко у збудованому нею храмі книги. Поминаючи все, що стосується брата художника Рема Багаутдінова (це окрема тема), вслухаємося у цікаву оповідь про історію написання Рафаелем Махмутовичем портретів Василя Стуса, Івана Дзюби, Євгена Гуцала, Олега Черногуза, Валентини Гончар, Раїси Харитоновой та багатьох інших — вдячний матеріал для дослідження психології творчості митця.

Неможливо розповісти про все побачене й почуте у колажному храмі книги. Треба на якусь годину відкласти всі справи й побути у цьому храмі особисто. Це велика радість для душі й багатий матеріал для аналітичних роздумів.

Тож вітаю Світлавою Йовенко, котра збудувала для улюбленого митця цей чудовий колажний храм. Вітаю Рафаеля Махмутовича з виходом на безмарну орбіту заслуженої слави й бажаю усім шанувальникам мистецтва радості від знайомства з книгою, що так всебічно розкриває життєву й творчу долю унікального митця.

Микола ЦИМБАЛЮК

Його університети

"Нас ніхто не виховував, — якось скаже в одній із розмов Микола Іванович, — ми виховували один одного (у їхній родині було 8 дітей — авт.), старші менших, а потім і я возив у візках, змайстрованих батьком, моїх менших братів". Це, так би мовити, у формальному розумінні. Але справжній талант виховується на 95 % особистою наполегливою, до сьомого поту працею. Решта — оточенням: родиною, школою, селом, живою і неповторною природою. Малий Микола з дитинства був під враженням маминого малювання, яка непогано розписувала у стилі народного примітивізму. Вже учнем поталанило йому зустрітись з учителем Степаном Музиченком. Від нього він засвоїв ази малярства і вміння любити прекрасне й високе.

Академік гравюри

Якби у нас, як у колишній петербурзькій Академії мистецтв, існувало наукове звання "академік гравюри", то Миколу Івановича Стратілата давно вже обрали б дійсним членом Академії мистецтв України. Але й без тої умовної формальності своє 70-річчя талановитий митець, народний художник України зустрічає на вершині слави. Його багатогранний і плодючий талант закарбував своє вагоме слово різцем і пензлем не лише в станковій і книжковій графіці, а й у мистецтві екслібриса, живопису тощо. А його неповторний тенор у багатоголосі хору "Чумаки" слухати не переслухати. Тож п'ять залів столичного Національного музею ім. Тараса Шевченка ледве вмістили невеличку частку всього, що напрацював Маєстро впродовж свого творчого життя.

Та так ґрунтовно, що вже дев'ятикласником він спроможеться на власну персональну виставку в стінах школи: етюди, натюрморти, копії картин відомих художників минулої доби.

Потім Микола пройде нелегкими життєвими дорогами, такими властивими для воєнноповоєнного покоління вихідців із села: художньо-ремісничче училище № 16 (Київ), служба в Радянській Армії (Центральна група військ, Чехословаччина), Український поліграфічний інститут ім. Івана Федорова (Львів), а далі — робота до самозабуття з іскрою Божою в душі.

Від слова до гравюри

Микола Стратілат як графік починався з ілюстрації книжок. 1983 р. у видавництві "Веселка"

вийшла книжка Якова Щоголіва "Я люблю зимовий ранок". Зовнішня простота його робіт органічно вписалася в текстове полотно автора, якому до болю були знайомі мотиви патріархального сільського життя. Але в багатьох малюнках уже простежується ледве вловиме прагнення поєднати високе (небо) і піднебесне (людей і землю) в єдине ціле через, наприклад, димок із коминів засніженого села, пасма скісного дощу, променів світла тощо.

Від книги до книги, від автора до автора удосконалювалася майстерність і техніка Стратілата. Недарма ж йому доручали ілюструвати книги видатних українських письменників: Тараса Шевченка, Лесі Українки, Максима Рильського, Василя Симоненка, Тетяни Череп (нещодавно), Бориса Олійника. Останнього вразила не тільки майстерність Стратілата як графіка, а й його духовний світ. Тому, відкриваючи виставку ювіляра, він напевно має усі підстави стверджувати, що внутрішнє наповнення художника віддзеркалюється його

зовнішнім образом. "У Миколи, скільки його пам'ятаю, завжди такий шляхетний образ, начебто він рафінований інтелігент. Хоча походженням він із села. А українці віддавна мають якусь внутрішню інтелігентність, навіть якщо не отримали високої освіти чи й, може, не знали жодної літери... Це свідчить про духовне щеплення".

Може, тому Стратілатова шевченкіана найкраща (не просто одна з краєвих) у нашому мистецтві. Крім сили неординарних робіт за мотивами творів Кобзаря, він упорядкував і написав текст до видання "Тарас Шевченко — академік гравюри". Воно складається з двох частин: власне альбому і книжки. В альбомі вміщено 26 офортів, ранню гравюру в техніці гальваноакустики тощо. Окремо до нього додається книжка — монографія, автором якої є, зокрема, Микола Іванович. Мистецтвознавці єдині в оцінці його праці: лише такий досвідчений і талановитий графік міг так глибоко і всебічно проникнути у

мистецько-ідеологічну сутність творів Т. Г. Шевченка, який органічно поєднав поетичне слово з мистецтвом графіки.

Книжкові знаки

Графіка Стратілата вражає обсягом — понад 500 аркушів. Принагідно згадаємо про захоплення, яке є одним із улюблених жанрів Миколи Івановича, — екслібрис (книжковий знак). У невеликих (за площею, але не часом виконання) роботах його давно приваблює символічність, а то й алегоричність втілюваного образу. Тут політ творчої уяви художника не знає меж, які, звісно, визначаються внутрішнім світом власника знака. Що його роботи користуються визнанням і заслуженим попитом, свідчить хоча б неповний перелік тих, кому вони виготовлені. Серед них переважає більшість відомих українських письменників, артистів, політиків і т. ін.

"Чумаки"

Талановита людина, як правило, не одновимірна. Тож і ювіляр захоплюється і має неабиякі здібності в інших видах мистецької творчості. Так сталося, що ім'я Стратілата одразу асоціюється з його графікою. Широковідомі серії його робіт "Знищені святині Києва", "Ноктюрни над Десною", "Свята земля" тощо. Вужчому колу він відомий і як автор станкового живопису — насамперед прекрасних пейзажів. На виставці їх представлено, напевно, до сотні. Кожен етюд, пейзаж випромінює світло добра і любові, дарує радість. А талант дарувати щастя — найвищий. Його душа ним наповнена вщерть. Це відчувалося і тоді, коли Стратілат виконував кілька пісень разом з "чумацькими" побратимами.

Многая літа, Маєстро...

Торкнутися небес...

Уляна ВОЛКОВСЬКА
Фото Олександра
ЛИТВИНЕНКА

Міжнародний фестиваль “Сходи до неба” відродився та об’єднав видатних музикантів, оперних виконавців, артистів балету. Біля Українського дому торкнутися небес високої класичної культури міг кожен охочий... На Європейській площі зібралися шанувальники класики і серед них багато молоді. На фестивалі представлено не тільки класичне мистецтво, а й джаз, розбавлений етномузикою.

За словами Миколи Третяка, режисера-постановника Національної опери України, фестиваль еволюціонував, суттєво зріс його статус. За кордоном до таких заходів ставлення значно серйозніше, зазвичай там 5, 8, 10 тисяч відвідувачів, а ми, українці, часто розмінюємося на попсу, забуваючи, що класика — це вічне. “До нас долучається багато українських виконавців світового рівня, це додає статусу фестивалю. Ідея була така, щоб усіх їх зібрати і запросити сюди. Я впевнений, що у майбутньо-

му “Сходи до неба” будуть видо-вищнішими та масштабнішими”, — каже М. Третяк.

Основна ідея заходу — поєднання музики, слова, дії у єдиному пориві гармонії, вишуканості й любові. Нагадаємо, що вперше “Сходи до неба” відбулися 1997 року, а потім — тривала пауза. 2011 року — низка заходів під егідою фестивалю: турне Дмитра Хворостовського містами України (Донецьк—Львів—Одеса—Київ). Закінчився сезон концертом “Три Піано” у Національній філармонії України, де виступали Анатолій Кочерга та Дмитро Найдич. Цього року у “Сходах до неба” взяли участь багато професійних виконавців зі світовим визнанням, але працюють вони переважно за кордоном. Зокрема заслужена артистка України Ольга Микитенко, соліст Віденської опери й Нью-Йоркської “Метрополітен-опера” Анатолій Кочерга, прима-балерина Національного театру опери та балету України Олена Філіп’єва та інші. Масштабне дійство супроводжував Національний симфонічний оркестр України.

«Фестиваль Бережанського замку—2012»

Тетяна БІДЗІЛЯ,
м. Бережани Тернопільської обл.

У Бережанах на Тернопільщині проходив 4-й “Фестиваль Бережанського замку”, організатори якого — громадська організація “Рідне місто”, кластер сільського туризму “Мальовнича Бережанщина” та Державний історико-архітектурний заповідник у м. Бережани.

Бережанці та гості міста мали можливість відчувати дух середньовіччя, ставши очевидцями та учасниками надзвичайно цікавих заходів. У лицарських боях брали участь представники клубів історичних реконструкцій зі Львова, Києва, Чернівців, Івано-Франківська, Тернополя, інших міст. Середньовічні танці під відповідну музику представляв Театр ідей “Паладин” з Ордену Паладинів (м. Львів) у відтворених костюмах. Цікаве дійство демонстрували аматори сцени, працівники та гуртківці Будинку творчості школярів та молоді, театру “Взори”. Під супровід волинки проходив конкурс краси серед юних бережанок. Працювали ярмарки, мистецькі поляни, історичний зоопарк, лучний

тир, карбування монет, літературний перформанс, інтелектуальні, розважальні й силові конкурси, аукціон, кінотеатр “Середньовіччя” тощо. Найкращих учасників нагороджували призами й подяками. Гості фестивалю каталися на конях, танцювали й слухали виступи гуртів “Kings & Beggars” та “F.R.A.M.”, спостерігали за вогняним шоу і навіть переглядали матч “Євро—2012”. Програму дійства прикрасили майстер-класи, бойовий гопак та інші козацькі танці, оповіді захоплюючих легенд про Бережанський замок. Відбувся прес-тур “Таємнича Бережанщина”. Як зазначив один з ініціаторів та організаторів проведення фестивалю Володимир Якимів, цього річного фестивалю Бережанського замку проходив під соціальним гаслом — “Оновимо ворота в замок разом!”.

Цей захід спрямований на підтримку народного мистецтва і народних промыслів нашого краю, на розвиток культури, на зацікавлення туристів історико-культурною спадщиною малих міст Західної України, серед яких і Бережани — славне місто над Золотою Липою.

Марія ВИШНЕВСЬКА,
м. Чернівці

У Сторожинецькому районі традиційним стає проведення свят на гірських полонинах. Удруге фестиваль відбувся у мальовничому куточку буковинського Підгір’я — селищі міського типу Красноільська, що на кордоні з Румунією, у передгір’ї Карпат.

Гостей та організаторів свята “Красноільська полонина—2012” привітали очільники обласної влади. Вони переконані, що свято виходу на полонину в Красноільську стане традиційним.

Усі охочі милувалися неповторною красою буковинських Карпат, пригощалися кулінарними шедеврами місцевої кухні, захоплювалися виступами самобутніх фольклорних колективів, кружляли в запальному національному танку й насолоджувалися неповторною атмосферою свята. Програма досить насичена: концерт за участю заслужених артистів України Миколи Янченка та Олега Павлишина, гурту “Забава” з Тер-

Свято на полонині

нополя, народного ансамблю Румунії “Флоріле Буковіней” та інших колективів. Для гостей та учасників фестивалю “Красноільська полонина—2012” організовано виставку-продаж робіт майстрів декоративно-ужиткового мистецтва,

дегустацію продукції вівчарства та страв національної кухні, кінну верхову їзду та спортивні змагання, майстер-класи з доїння овець, приготування бринзи, вурди та кулеші. А для малечі працювали дитячі атракціони.

Уляна ВОЛКОВСЬКА
Фото Олександра ЛІТВИНЕНКА

У Ботанічному саду відкрився Перший міжнародний фестиваль сучасної скульптури. На особливу увагу заслуговує спецпроект із п’яти шедеврів світового арту. Вражаюча величезна людина — “Будинок знань” іспанця Жауме Пленса — одна з найпопулярніших скульптур, біля якої чи не найбільше зацікавлених відвідувачів. Це фігура, яка складається з безлічі літер і символізує інформаційну сутність людської істоти. Незвичайна, дещо незрозуміла скульптура, розмальована у кольори веселки, під назвою “Дехто і дехто”. Її створила ірландка Ева Ротшильд. “Сидяча фігура” польки Магделени Абаканович, “Широкий пасаж” британця Найджела Холла та “Спадкова мантія” (кітель китайського лідера Мао) Суй Цзянго. Усі ці роботи експонувалися у Йоркширському парку скульптур та побачили мало не весь світ.

У відвідувачів виставка викликала полярні враження: захоплення, здивування та нерозуміння.

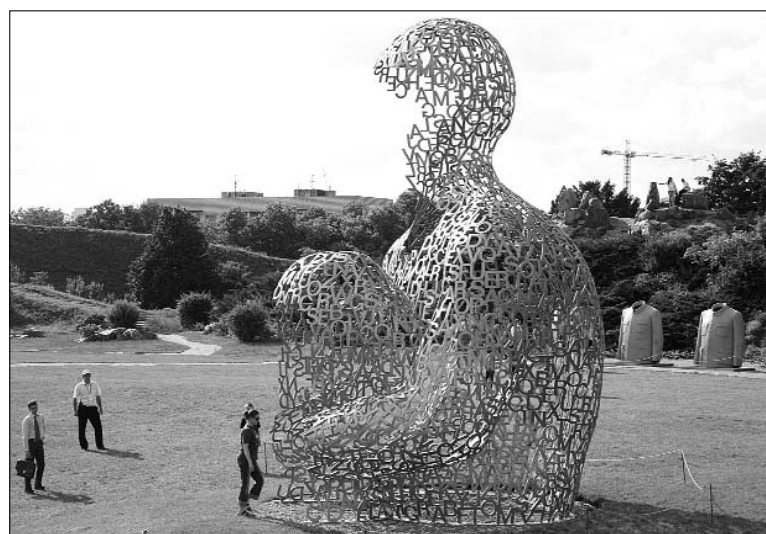
— Враження яскраві. Мені здається, що можна було привезти більше експонатів, це було б ще цікавіше. Кожній скульптурі, незважаючи на те, що вона має назву, даєш своє ім’я. Ось що я назвала “Кітель Сталіна”, а це — “Людина світу”.

Уляна ВОЛКОВСЬКА
Фото Олександра
ЛИТВИНЕНКА

На Співочому полі — виставка з нагоди проведення Євро—2012. В основі всіх квіткових композицій дивовижним чином поєдналися елементи петриківського розпису (батьківщина — старовинне козацьке село Петриківка на Дніпропетровщині) та символіка чемпіонату з футболу. Біля кожної роботи книга відгуків, де безліч слів захоплення та вдячності. “Малюнки живі і яскраві”. “Це дуже гарне місце, де кожна людина поринає в дитинство, відчуває радість і любов до рідної землі”. “Все, що ми побачили, — це казка. Рай на землі”.

Кожен район Києва представив свій витвір із квітів. Наприклад, в основі композиції Печерського району — образ синього птаха як символу щастя. У композиції Солом’янського району до фантазійного візерунка українського петриківського розпису приєднується геральдична лілія — символ Франції. Нагадаємо, що за чотири роки Франція проводить фінальну частину чемпіонату Європи з футболу Євро—2016. У центрі квітового панно Оболон-

Інтелектуальне мистецтво

Приємно, що виставку зробили у Ботанічному саду, де можна погуляти, — каже студентка Катерина.

— Тут представлено сучасну скульптуру. Я, як художник, вважаю, що витвір мистецтва має нести красу. Ці скульптури для певної категорії людей, їх зібрано з різних країн. Мистецтво має давати людям рівновагу, любов до навколишнього середовища, природи. Цього зараз дуже мало. Абстракціонізм чи будь-які нео-

ізми повною мірою цього дати не можуть. Такі витвори, на перший погляд, обділені красою. Розумієте, коли людина відвідає виставку талановитого майстра, їй хочеться творити, писати музику, наповнюватися енергією добра, любові, — поділився своїми враженнями художник Віктор.

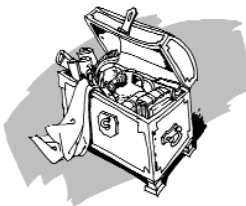
Але попри все представлені зразки сучасного мистецтва примушують людину думати, спонукаючи до інтелектуально-образного мислення.

Живоквітучий кубок Анрі Делоне

ського району логотип чемпіонату. Тут безліч елементів емблематики Євро—2012. Деснянський район представив квіткове магичне дерево життя, що символізує міць і непереможність українського народу. Тут калина і колоски як символи доброти й багатства, мальва — здоров’я та краси, мак — кохан-

ня і щасливого одруження, тюльпани — любові українців до футболу. А Дніпровський район ацентував увагу у композиції “Переможець в Україні” на головному трофеї Євро—2012. Це живоквітучий кубок Анрі Делоне заввишки три метри. Кому дістанеться справжній — дізнаємося незабаром.

“Катерина Білокур віртуозно володіла не лише пензлем, а й пером”.

Катеринина пісня

Євдокія ОСЬМАК,
м. Яготин Київської обл.

Щороку шанувальники творчості Катерини Білокур 9 червня приїздять до Богданівки вклонитися могилі художниці й відвідати меморіальний музей-садибу. Цього разу організатори заходу — відділ культури і туризму райдержадміністрації, сільська рада та народний аматорський фольклорно-етнографічний ансамбль “Берегиня” Богданівського сільського будинку культури — започаткували фестиваль, аби гідно пошанувати знамениту землячку.

Укотре переконаємося, що творча спадщина Катерини Білокур унікальна й неповторна. В її архіві знайдено роздуми про долю митця, про інтермедію і пародію, глибокопоетичні листи, перекази про старовинні обряди та свята, записи народних пісень, оповідання “У селі Богданівці Шрамківського району на Черкаській землі”, написане 1954 року. Катерина Василівна віртуозно володіла не лише пензлем, а й пером.

В оповіданні Катерина Білокур постає як знавець і збирач на-

родних пісень, обрядовості, звичаїв і побуту села. У невеличкому творі вона цитує до 30 українських народних пісень. Серед них — її улюблені: “Ой поїхав козаченько...”, “Запрягайте коні в шори...”, “Повій, вітре, на Україну”, “Коло річки, коло броду”, “Ой не топчій мого двору” та інші.

Любов до народної творчості притаманна була і родині Білокурів. У листі до мистецтвознавця Стефана Таранушенка Катерина Василівна згадує чудовий спів діда Василя. Талановитим був і брат художниці Грицько. Він зробив собі скрипку, грав на багатьох інструментах, ремонтував гітари, мандоліни, балалайки. Гарно співав у парі з дружиною Христею.

Не випадково українська народна пісня у виконанні Оксани Петрусенко “Чи я в лузі не калина була...”, почута з тарілки-репродуктора, так доленосно ввійшла у життя Катерини Василівни.

Художниця замолоду чудово співала. З роками їй, “старій дівці”, за сільськими нормами поведінки не до лиця було виспівувати, та й життя не спонукало до веселощів. У селі не можуть прига-

дати, щоб вона коли співала на вечорницях, проте слухати пісні дуже любила. Один хлопець освідчувався їй у коханні піснею, плывучи на човні і співаючи: “Де ти бродиш, моя доле?” або “Жду тебе я, чорноброва...” Коли він образив Катерину Василівну, сказавши, що малювання — не жіночого розуму діло, вона відповіла йому словами пісні: “Ой козаче молоденький, в тебе коник вороненький. Оддай коня, з’їжджай з двора — ти не мій, я не твоя”.

Рядки з народних пісень часто ставали епіграфами до її листів, зокрема до художників Емми Гурович та Матвія Донцова.

Лейтмотивом цьогогорічного заходу стала тема “Катерина Білокур і народна пісня”. Поклали квіти до пам’ятника. Зворушливо звучали голоси ансамблю “Берегиня” (керівник — Надія Слабковська). Колектив протягом понад двох десятиліть вивчає і пропагує творчість знаменитої землячки. За християнським звичаєм запалили свічку та розламали поминальну хлібину.

Потім відбулася екскурсія до Меморіального музею-садиби Катерини Білокур. У її хаті численні гості змогли познайомитися зі сторінками біографії, оригіналами живописних і графічних робіт, побувати у майстерні, в яку вона за життя нікого не пускала. Завідувачці музею Ользі Шаповал вдалося провести відвідувачів тернистими стежками Катерини Василівни, намалювати живий образ геніальної селянки.

На вигоні біля музею Білокур, де колись розміщувався самодіяльний сільський театр, декорації для якого малювала юна Катря, розташували імпро-

візовану сцену. Вона нагадувала українську світлицю у зелений тиждень, заклечану, прибрану рушниками і густо встелену зіллям. А на кону — картата хустка з богданівськими яблуками. З автопортрета дивилася на глядачів Катерина Білокур. Поруч розкинув віти кристалитий берест, заховавшись за стовбур якого, Катерина насолоджувалася співом сільських дівчат. Тут на Загреблі жили герої її оповідання, а в калюжі танцював дід Лаврін із Мелашкою.

У автентичному виконанні “Берегині” звучали улюблені пісні Катерини Білокур. Вони стали відомі завдяки листам художниці, які опублікував заслужений діяч мистецтв України, член Національної спілки письменників України Микола Кагарлицький. Він відкрив Катерину Білокур не лише для широкого загалу, а й для богданівців. Знаного дослідника присутні зустріли оваціями.

Лауреат багатьох міжнародних конкурсів, народний артист України Ігор Борко виконав низ-

ку пісень, виступив співочий гурт “Перевесло” “Союзу українок” (керівник — Галина Ольховська). Від 3-х до 80-ти років — такий вік учасників гурту “Димерські баламути” з селища Велика Димерка (Броварський район). У їхньому репертуарі українські народні пісні під акомпанемент своєрідних народних інструментів: рублив, качалок, брязкалец. Великодимерську делегацію очолив заступник селищного голови Микола Губський.

На фестиваль завітали сусіди — народний аматорський фольклорний ансамбль “Вишиванка” (село Безуглівка, керівник — Ніна Пінчук) і колектив Аркадівської ЗОШ, який очолила заступник директора з навчально-виховної роботи Галина Лихацька.

Окрасою заходу стала виставка робіт народних умільців — заслуженого майстра народної творчості з відтворення українського старовинного народного вбрання Тамари Негоди та майстра художньої вишивки Ніни Федірко.

Заступник голови Яготинської райдержадміністрації Галина Третяк та сільський голова Богданівки Юрій Борисенко вручили подяки учасникам та організаторам заходу.

СЛОВО Провіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА — 2012

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 68 в “Каталозі”

на 1 місяць

9 грн 37 коп.

на півроку

53 грн 37 коп.

на 3 місяці

27 грн 51 коп.

Ви — зі “Словом Провіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Провіти”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ просвітянської роботи
Надія КИР’ЯН
270-55-57
Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Кореспондент
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Черговий редактор
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ
у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Наклад у червні — 20 400

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Провіти”
обов’язкове.
Індекс газети
“Слово Провіти” — 30617

